הלכה · משנה תורה · מפרשים · כסף משנה · ספר זרעים

# כסף משנה על משנה תורה, הלכות ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין

רבנו יוסף קארו [מרן הבית יוסף]

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# כסף משנה על משנה תורה, הלכות ביכורים ושאר מתנות כהונה שבגבולין

רבנו יוסף קארו [מרן הבית יוסף]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/כסף-משנה-על-משנה-תורה-הלכות-ביכורים-ושאר-מתנות-כהונה-שבגבולין/
הקובץ נוצר ב־18 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

# תוכן העניינים


**פרק א** ..... 7
הלכה א ..... 7
הלכה ב ..... 7
הלכה ג ..... 7
הלכה יב ..... 7
**פרק ב** ..... 7
הלכה א ..... 7
הלכה ב ..... 8
הלכה ג ..... 8
הלכה ד ..... 8
הלכה ה ..... 8
הלכה ו ..... 8
הלכה ז ..... 9
הלכה ח ..... 9
הלכה ט ..... 9
הלכה י ..... 10
הלכה יא ..... 10
הלכה יב ..... 10
הלכה יג ..... 10
הלכה יד ..... 11
הלכה טו ..... 12
הלכה טז ..... 12
הלכה יז ..... 12
הלכה יח ..... 12
הלכה יט ..... 12
הלכה כ ..... 13
הלכה כא ..... 13
**פרק ג** ..... 13
הלכה א ..... 13
הלכה ב ..... 13
הלכה ג ..... 13
הלכה ד ..... 14
הלכה ו ..... 14
הלכה ז ..... 14
הלכה ח ..... 14
הלכה ט ..... 15
הלכה י ..... 15
הלכה יא ..... 15
הלכה יב ..... 15
הלכה יג ..... 16
**פרק ד** ..... 16
הלכה ב ..... 16
הלכה ג ..... 16
הלכה ד ..... 16
הלכה ה ..... 16
הלכה ו ..... 16
הלכה ז ..... 16
הלכה ח ..... 17
הלכה ט ..... 17
הלכה י ..... 17
הלכה יב ..... 17
הלכה יג ..... 17
הלכה יד ..... 18
הלכה טו ..... 18
הלכה יז ..... 18
**פרק ה** ..... 18
הלכה א ..... 18
הלכה ב ..... 19
הלכה ד ..... 19
הלכה ה ..... 19
הלכה ו ..... 19
הלכה ז ..... 19

הלכה ח ..... 19
הלכה ט ..... 19
הלכה י ..... 20
הלכה יא ..... 20
הלכה יב ..... 20
הלכה טו ..... 21
**פרק ו** ..... 22
הלכה א ..... 22
הלכה ב ..... 22
הלכה ג ..... 22
הלכה ד ..... 22
הלכה ה ..... 23
הלכה ו ..... 24
הלכה ז ..... 24
הלכה ט ..... 24
הלכה י ..... 24
הלכה יא ..... 24
הלכה יב ..... 25
הלכה יג ..... 26
הלכה יד ..... 27
הלכה טו ..... 27
הלכה טז ..... 28
הלכה יז ..... 28
הלכה יח ..... 30
הלכה יט ..... 30
הלכה כ ..... 32
**פרק ז** ..... 32
הלכה א ..... 32
הלכה ג ..... 32
הלכה ד ..... 33
הלכה ה ..... 33
הלכה ו ..... 33
הלכה ז ..... 33
הלכה ט ..... 33
הלכה י ..... 34
הלכה יא ..... 34
הלכה יב ..... 35
הלכה יג ..... 36
**פרק ח** ..... 36
הלכה א ..... 36
הלכה ב ..... 36
הלכה ג ..... 37
הלכה ד ..... 37
הלכה ה ..... 37
הלכה ו ..... 37
הלכה ז ..... 38
הלכה ח ..... 38
הלכה ט ..... 38
הלכה י ..... 39
הלכה יא ..... 39
הלכה יב ..... 39
הלכה יג ..... 39
הלכה יד ..... 40
הלכה טו ..... 40
**פרק ט** ..... 40
הלכה א ..... 40
הלכה ב ..... 40
הלכה ג ..... 40
הלכה ד ..... 40
הלכה ה ..... 41
הלכה ו ..... 43
הלכה ז ..... 43
הלכה ט ..... 43
הלכה י ..... 43

הלכה יא ..... 44
הלכה יב ..... 45
הלכה יד ..... 45
הלכה טו ..... 46
הלכה טז ..... 46
הלכה יז ..... 47
הלכה יח ..... 47
הלכה יט ..... 47
הלכה כ ..... 47
הלכה כא ..... 47
הלכה כב ..... 47
**פרק י** ..... 47
הלכה א ..... 47
הלכה ב ..... 48
הלכה ג ..... 48
הלכה ד ..... 48
הלכה ו ..... 49
הלכה ז ..... 49
הלכה ח ..... 50
הלכה ט ..... 50
הלכה י ..... 50
הלכה יא ..... 50
הלכה יב ..... 51
הלכה יג ..... 51
הלכה יד ..... 52
הלכה טו ..... 52
הלכה טז ..... 52
הלכה יז ..... 52
**פרק יא** ..... 52
הלכה ב ..... 52
הלכה ג ..... 53
הלכה ד ..... 53
הלכה ה ..... 53
הלכה ו ..... 53
הלכה ז ..... 53
הלכה ח ..... 54
הלכה ט ..... 54
הלכה י ..... 54
הלכה יא ..... 54
הלכה יב ..... 54
הלכה יג ..... 54
הלכה יד ..... 54
הלכה טו ..... 54
הלכה טז ..... 55
הלכה יז ..... 55
הלכה יח ..... 55
הלכה יט ..... 55
הלכה כ ..... 56
הלכה כא ..... 57
הלכה כה ..... 57
הלכה כו ..... 57
הלכה כז ..... 57
הלכה כח ..... 57
הלכה ל ..... 57
**פרק יב** ..... 59
הלכה א ..... 59
הלכה ב ..... 59
הלכה ד ..... 59
הלכה ה ..... 59
הלכה ו ..... 60
הלכה ז ..... 60
הלכה ח ..... 60
הלכה ט ..... 60
הלכה י ..... 60

הלכה יב ..... 60
הלכה יג ..... 61
הלכה יד ..... 61
הלכה טו ..... 61
הלכה טז ..... 62
הלכה יז ..... 62
הלכה יח ..... 62
הלכה כ ..... 62
הלכה כא ..... 62
הלכה כב ..... 63
הלכה כג ..... 63

# פרק א

## הלכה א

**עשרים וארבע מתנות ניתנו לכהנים וכו'**. בפרק הזרוע (חולין דף קל"ג):

**וכל כהן שאינו מודה בהן וכו'**. בפ' הזרוע ובפרק הקומץ רבה (מנחות דף י"ח:) כל כהן שאינו מודה בעבודה אין לו חלק בכהונה ואיני יודע למה שינה רבינו הלשון וכל שכן במקום שאפשר שיבא ממנו שינוי הבנת ענין:

## הלכה ב

**וכל האוכל מתנה שיש בה קדושה מברך וכו'**:

## הלכה ג

**שמנה מתנות מהם אין אוכלים אותם הכהנים וכו'**. רבינו חילקם בחילוק זה:

## הלכה יב

**מנו חכמים מתנות אלו על דרך אחרת וכו'**. בסוף פרק הגוזל עצים (ב"ק דף ק"י:) ובירושלמי סוף חלה:

# פרק ב

## הלכה א

**מצות עשה להביא בכורים למקדש וכו'**. משנה בסוף שקלים (דף י"א) ובסיפרי פרשת והיה כי תבא כל זמן שיש לך מזבח יש לך ביכורים וכל זמן שאין לך מזבח אין לך בכורים:

**ומ"ש ובא"י בלבד**. פ"ק דכלים (מ"ו) ובפ' ראשית הגז (חולין דף קל"ו):

**ומביאים בכורים של דבריהם מערי סיחון ועוג**. משנה בסוף פרק קמא דבכורים (משנה י') אלו מביאים וקורין וכו' מזיתי שמן מעבר הירדן רבי יוסי הגלילי אומר אין מביאים בכורים מעבר הירדן שאינה ארץ זבת חלב ודבש וידוע דהלכה כת"ק. ומשמע לרבינו דלא פליג ת"ק אלא מדאורייתא אבל מדרבנן מודו דמיחייב וכבר כתב מהרי"ק בסי' קנ"ב להוכיח מהיכן משמע ליה הכי:

**ומ"ש ומסוריא שהקונה בסוריא כקונה בירושלים**. משנה בסוף חלה (משנה י"א):

**אבל עמון ומואב ובבל וכו'**. עמון ומואב ירושלמי בסוף בכורים ובתוספתא פ"ק ומשמע לרבינו דה"ה בבבל:

**ואם הביא ביכורים מחוצה לארץ אינם ביכורים כו'**:

## הלכה ב

**אין מביאים ביכורים אלא משבעת המינין וכו'**. משנה בפ"ק דבכורים (מ"ג):
**ומ"ש ואם הביא חוץ משבעת המינים לא נתקדשו**. ירושלמי שם (הלכה ג'):

## הלכה ג

**אין מביאים לא מתמרים שבהרים וכו'**. גם זה משנה שם:
**ומ"ש ואם הביא שלא מן המובחר כגון תמרים שבהרים וכו'**. בפרק כל קרבנות הצבור (מנחות דף פ"ד:) ובירושלמי פ"ק דבכורים פלוגתא בתמרים שבהרים ובפירות שבעמקים ופסק כרבי יוחנן דאמר לא נתקדשו ותניא תו תמן תאנים סורות ומרוקבות וענבים מאובקות ומעושנות אין מביאין ומשמע לרבינו שאם הביא לא נתקדשו דלא עדיפי מתמרים שבהרים ופירות שבעמקים:

## הלכה ד

**אין מביאים בכורים משקין חוץ מזיתים וענבים וכו'**. משנה בסוף תרומות (משנה ג') ומייתי לה בפרק העור והרוטב (חולין דף ק"כ:) ופרק ב דערכין:
**ומ"ש ואם הביא משקין אין מקבלים ממנו**. בסוף חלה (משנה י"א) תנן יוסף הכהן הביא ביכורי יין ושמן ולא קיבלו ממנו ומוקי לה בירושלמי (הלכה ה') כשלא בצרן מתחלה לכך וההיא דסוף תרומות בשבצרן מתחלה לכך. ואיני יודע למה לא חילק רבינו בכך. ובפירוש המשנה כתב רבינו ומה שאמרו שהביכורים מביאים אותם יין ושמן הוא לדעת רבי יהודה כי הוא לומד הביכורים מן התרומה וכן אמרו מני ר' יהודה דאמר דון מינה ואוקי באתרה וגמר לה ביכורים מתרומה ואין הלכה כרבי יהודה עכ"ל. ודברי רבינו נראה כאן שהוא פוסק כההיא דסוף תרומות ולא כההיא דיוסף הכהן. ומכל מקום יליף מינה למשקין דשאר פירות שאם הביא אין מקבלים ממנו:

## הלכה ה

**הקרובים לירושלים וכו'**. משנה פרק ג' דבכורים (משנה ג'):

## הלכה ו

**אין מביאים בכורים קודם לעצרת וכו'**. משנה פירקא קמא דביכורים (משנה ג') וסוף חלה (משנה י'):
**ומ"ש אלא יניחם שם עד שתבא עצרת וכו'**. תוספתא בריש בכורים:
**וכן אין מביאין ביכורים אחר חנוכה וכו'**. כן משמע במשנה פירקא קמא דביכורים דקתני מן החג ועד החנוכה מביא ואינו קורא משמע הא אחר חנוכה אינו מביא:

**וכתב** הראב"ד ואיך יתכן זה וכו'. ויש לומר דכיון דמחנוכה ואילך כלים לחיה מן השדה ולא קרינן בהו מארצך כדדריש בסיפרי אינם נחשבים משנה שעברה:

## הלכה ז

**אין מביאין בכורים לא מן החדש על הישן וכו'**. ירושלמי פירקא קמא דבכורים (הלכה ו'):

**אחד הנטוע ואחד העולה מאליו וכו'**. ריש פרק כל קרבנות הצבור (דף פ"ד):

## הלכה ח

**ופירות של שותפין חייבין וכו'**. כך כתוב בספרי רבינו המוגהים והוא בפרק ראשית הגז (חולין דף קל"ו):

## הלכה ט

**הגדל בעציץ וכו'**. פ' כל קרבנות הצבור:

**ועל מ"ש אבל מביא הוא מן הגדל בגנה ובחורבה**. כתב הראב"ד הוא פסק כר"ל וכו'. וי"ל לדעת רבינו דהתם הכי איתא תנן התם אין מביאים ביכורים חוץ משבעת המינים ולא מתמרים שבהרים ולא מפירות שבעמקים ואמרינן עלה ר"י אמר אם הביא לא קידש ר"ל אמר אם הביא קידש וכו' תני חדא שבגג ושבחורבה שבעציץ ושבספינה מביא וקורא ותניא אידך מביא ואינו קורא בשלמא לר"ל גג אגג לא קשיא הא בגג דמערה הא בגג דבית חורבה אחורבה לא קשיא הא בחורבה עבודה הא בחורבה שאינה עבודה כו' אלא לר"י קשיא תנאי היא דתניא שבגג ושבחורבה מביא וקורא שבעציץ ושבספינה אינו מביא כל עיקר ופירש"י תנאי היא דאיכא תנא דאמר שבעציץ ושבספינה אינו מביא וה"ה לתמרים שבהרים ושבעמקים עכ"ל. וצ"ל על כרחנו דבשגג ושבחורבה עדיפי מתמרים שבהרים ושבעמקים דבהני קתני בברייתא דמסייעא לר"י מביא וקורא ובהנך קאמר ר"י דאם הביא לא קידש והשתא אתי שפיר פסק רבינו כר"י. והתימה על הראב"ד שגזר אומר שרבינו פסק כר"ל והיאך אפשר להעלות כן על הדעת שהרי ר"ל מפליג בגג בין של בית לשל מערה ובחורבה בין עבודה לשאינה עבודה ובעציץ בין נקוב לשאינו נקוב ובספינה בין של עץ לשל חרס ורבינו לא מפליג כלל. וי"ל דהראב"ד לטעמיה דסבר לר"י אינו מביא מן הגג ומהחורבה כלל דלפי זה מי שיאמר שיביא אינו אלא כר"ל וק"ל למה לא פסק כר"י ותו דאפילו כר"ל לא אתיא דאיהו מפליג בין גג לגג ובין חורבה לחורבה ורבינו לא מפליג ותו דמפליג בין עציץ וספינה לגג וחורבה והיינו לא כר"ל ולא כר"י. זהו ביאור דברי הראב"ד וכבר יישבתי דעת רבינו:

## הלכה י

**הנוטע אילן בתוך שדהו והבריכו וכו' עד מאדמתך**. פירקא קמא דביכורים (משנה א'):

## הלכה יא

**נתן לו חבירו רשות להבריך וכו'. אפילו לשעה וכו'**. שם בירושלמי וכר' יונה ורבי יוחנן:
**ואם היה האילן סמוך למצר חבירו או נוטה לשדה חבירו וכו'**. בס"פ לא יחפור (בבא בתרא דף כ"ז):

## הלכה יב

**האריסין והחכירין ובעלי זרוע וכו'**. משנה פ"ק דביכורים (משנה ב'):
**ומה שכתב ואפילו נתייאשו הבעלים**. בירושלמי:

## הלכה יג

**הקונה אילן בתוך שדה חבירו אינו וכו'**. משנה ו' בפ"ק דבכורים הקונה שני אילנות בתוך של חבירו מביא ואינו קורא ר"מ אומר מביא וקורא וכו' ובמי"א הקונה ג' אילנות בתוך (שדה) של חבירו מביא וקורא ר"מ אומר אפילו שנים וידוע דהלכה כת"ק דאמר דוקא ג' אילנות מביא וקורא.
**ומ"ש ואע"פ שאין לו אלא אילנות בלבד** אינו סותר מ"ש תחלה יש לו קרקע די"ל דה"ק אע"פ שקניית השלשה אילנות היה בענין שלא קנה קרקע על הדרכים שנתבארו בפרק כ"ד מהלכות מכירה כיון שקנה ג' הואיל ובקניית שלשה אפשר להמצא בדרך שקנה קרקע קנה אע"פ שעכשיו קנאו בדרך שאין לו קרקע חשיב כקנה קרקע לענין בכורים. ואפשר דיליף לה רבינו מדסתם תנא ותני הקונה ג' אילנות בתוך של חבירו מביא וקורא דמשמע דבכל גווני שקנה שלשה מביא וקורא אע"פ שאין זה הכרע דהא בפרק הספינה (בבא בתרא דף פ"ב) קתני סתמא קנה ג' קנה קרקע וצריך לאוקומי בהנך גווני דמוקי לה בגמרא. והר"י קורקוס ז"ל כתב וז"ל נ"ל דכוונת רבינו דודאי בקונה סתם מיירי שכן כתב בתחלת לשונו שלשה יש לו
**קרקע ומ"ש אע"פ שאין לו אלא אילנות** ה"פ ואע"פ שזה לא קנה בפירוש אלא אילנות ואין עיקר דעתו אלא על האילנות והקרקע לא הזכירו ולא פירשו בשעת המקח וא"כ הרי הוא כמי שאין לו קרקע ואיך יאמר פרי האדמה אשר נתת לי והוא לא קנה אותה שלא החשיב והזכיר אלא האילנות והרי הוא בעיניו כמי שאין לו אלא אילנות אפ"ה כיון דסתמא יש לו הרי הוא כאילו קנה קרקע עכ"ל.
**ומ"ש הקונה אילן אינו מביא לפי שאין לו קרקע** נראה שטעמו מדתני ת"ק דהקונה שני אילנות מביא ואינו קורא משמע שאם לא קנה אלא אילן אחד אינו מביא דאל"כ

לישמעינן באילן אחד דמביא וכל שכן בשנים אע"פ שיש לדחות דאינו קורא אתא לאשמועינן דאפילו בשנים אינו קורא כל שכן באחד י"ל דהל"ל הקונה פחות מג' אילנות ואף גם זה יש לדחות ולומר דמשום דלר"מ בשנים מביא וקורא נקט בת"ק שנים אבל אה"נ דלת"ק דין אילן אחד שוה לשנים וי"ל דממשנה יתירה קא דייק דכיון דהוה בעי למיתני הקונה שלשה אילנות מביא וקורא ר"מ אומר אפילו שנים וממילא משמע הא שנים מביא ואינו קורא למה ליה למיתני הקונה שני אילנות מביא ואינו קורא אלא ודאי היינו ללמדנו דבשנים דוקא הוא דמביא ואינו קורא הא באחד בלבד אינו מביא וקצת סמך יש לזה מדקאמר בפרק הספינה מ"ט דר"מ באילן אחד ומ"ט דרבנן בשני אילנות ולא קאמר ומ"ט דרבנן בין באילן א' בין בשני אילנות אע"פ שאין טעם לחלק בין אילן אחד לשני אילנות כיון שאין לו קרקע בין בזה ובין בזה אפשר שגם זה בכלל מה ששאל מ"ט דרבנן בשני אילנות. אח"כ מצאתי בירושלמי דביכורים פ"ק (הלכה ו') אחד אינו מביא כל עיקר שנים מביא ואינו קורא וזה מבואר כדברי [רבינו]. ומ"מ רבינו שנתן טעם לאילן אחד מפני שאין לו קרקע יקשה מ"ש שני אילנות וי"ל דה"ק מפני שאין לו קרקע בודאי מה שאין כן בשני אילנות דמספקא לן כדאמר בפ' הספינה וכתבו רבינו בפ"ד. וא"ת למה השמיט רבינו דין קונה שני אילנות שמביא ואינו קורא וי"ל דמדיוקא דרישא וסיפא איכא למשמע מינה דמדקתני באילן אחד אינו מביא משמע הא שנים מביא ומדקתני בשלשה הרי הוא כמי שקנה קרקע כלומר וקורא משמע הא שנים אינו קורא ולקמן בפ"ד כתבו בפירוש כמו שהוא שנוי במשנה מביא ואינו קורא כדי לכוללו עם השנויים באותו פרק שמביא ואינו קורא. ועל מש"כ רבינו ג' יש לו קרקע ואע"פ שאין לו אלא אילנות בלבד הרי הוא כמי שקנה קרקע:

**כתב** הראב"ד לא כי אלא מפני שבסתם וכו' ואני כבר כתבתי טעם לדברי רבינו:

**קנה אילן א' וקרקעו הרי זה מביא.** משנה פ"ק דביכורים (מי"א) קנה אילן וקרקעו מביא וקורא ויש לתמוה למה השמיט רבינו וקורא ונראה דט"ס הוא אי נמי שמאחר שמפני שקנה קרקע מביא פשיטא שקורא:

## הלכה יד

**הלוקח פירות תלושין ולקח הקרקע וכו' עד שהרי יש לו קרקע ופירותיה.** ירושלמי שם: **מכר לו פירות חוץ מן הקרקע אפילו מחוברים מוכר אינו מביא שהרי אין לו פירות ולוקח אינו מביא שהרי אין לו קרקע.** כך היא הגירסא בספרי רבינו המוגהי' והחלוקה הראשונה היא בירושלמי פ"ק (הלכה ו') והחלוקה השנית דבר פשוט הוא ובפרק

הספינה (בבא בתרא דף פ"א) אמרו דלר"מ לוקח פירות מן השוק (בלא קרקע) מביא וקורא והקשה מהקונה אילן אחד וכו' וסלקא בתיובתא:
**ומ"ש חזר המוכר ולקח הפירות וכו'**. ירושלמי פרק קמא:

## הלכה טו

**המוכר שדהו לעכו"ם וכו'**. משנה בסוף פרק השולח (דף מ"ז) ולרש"י גירסא אחרת ופשטא דגמרא דקאמר שתי תקנות הוו וכו' משמע כדפירש"י וצריך ליישבו לדעת רבינו ועיין במ"ש בפי' המשנה:
**כתב** הראב"ד המוכר שדהו לעכו"ם וכו' א"א אע"פ שבכרו ברשות העכו"ם עכ"ל. וכתב הר"י קורקוס ז"ל ונראה דרבינו לטעמיה אזיל שהוא מפרש מה שכתב אין קנין לעכו"ם בא"י להפקיע היינו אם חזר ישראל וקנה השדה כמה שכתב בפרק א' מהלכות תרומות ולכך כתב כאן וחזר ולקחה ממנו שסובר רבינו דברייתא בהכי מיירי ובשבכרו ברשות העכו"ם אפשר דדמי לפירות שנתמרחו ברשות העכו"ם שאין ישראל הקונה חייב עכ"ל:

## הלכה טז

**אשרה שבטלה וכו'**:

## הלכה יז

**הבכורים אין להם שיעור וכו'**. משנה בריש פאה.
**ומה שכתב אבל מדבריהם צריך להפריש אחד ששים**. ירושלמי רפ"ג דביכורים והכי משמע בגמרא דידן פרק ראשית הגז (חולין דף קל"ז).
**ומ"ש והרוצה לעשות כל שדהו בכורים עושהו**. משנה פ"ב דבכורים (משנה ד'):

## הלכה יח

**הפריש ביכוריו וחזר והוסיף עליהן או עטרן וכו' עד אינה כבכורים**. משנה שם פ"ג (משנה י"א).
**ומ"ש ואע"פ שאינה ביכורים אינה נאכלת אלא בטהרה: ומ"ש ואין מעטרין את הביכורים וכו'**. שם (משנה ט') וכר"ע מחבירו:

## הלכה יט

**כיצד מפרישין וכו' עד הרי אלו ביכורים**. משנה בפ"ג (מ"א):
**ומה שכתב ואע"פ שעדיין לא בשלו כל צרכן וכו'**. שם בירושלמי:
**לא הפרישם במחובר וכו'**. **ומ"ש ואם נטמאו הפירות כולם וכו'** נראה דיליף לה מדתנן בפ"ב דביכורים (משנה ה') גבי תר"מ שוה לביכורים ניטלת מן הטהור על הטמא כביכורים משמע אם הכל טמא לא:

**ומ"ש וכן יראה לי שהביכורים [שנטמאו] אינו מסיק בהם התנור וכו'**. יש לתמוה למה תלה הדבר ביראה לי שזה פשוט בפרק הערל (יבמות דף ע"ג) וגם בירושלמי בפ"ב דבכורים (הלכה א') ואפשר שמה שכתב יראה לי אינו לענין הדין אלא לענין הטעם שנתן מפני שהם כקדשי מקדש דאע"ג דהתם מייתי לה מלא ביערתי ממנו בטמא ההוא במעשר הוא דכתיב והגמ' קיצר במובן:

### הלכה כ

**המפריש בכוריו ונמקו וכו'**. משנ' פ"ק דביכורים (מ"ח):

### הלכה כא

**המפריש בכוריו להעלותן בידו וכו'**. ירוש' פ"ק דבכורים הלכה ו':

## פרק ג

### הלכה א

**הבכורים נותנים אותן לאנשי משמר וכו'**. משנה בסוף ביכורים (משנה י"ב):

**וכבר ביארנו שהם קרויים תרומה וכו'**. משנה ריש פרק ב' דביכורים (משנה א') התרומה והביכורים חייבים עליהם מיתה וחומש ומייתי לה בפרק הערל (יבמות דף ע"ג):

**ומה שכתב והוא שיאכלם מאחר שנכנסו לחומת ירושלים**. בפרק אלו הן הלוקין (מכות דף י"ח י"ט) בכורים מאימתי חייבים עליהם משיראו פני הבית וכתב רבינו בספר המצות שלו בסימן קמ"א דמשיראה פני הבית היינו משהגיע לפנים מחומת ירושלים וכן נראה מדבריו עוד שם בסימן קל"ט והטעם לומר דמשיכנסו לפנים מהחומה אז רואים פני הבתים שבעיר ודייקא דנקט משיראו ולא נקט עד שיראו וכן משמע מהא דר"ש שאכתוב דיליף בכורים ממעשר במכ"ש ואם איתא שאינם שוים איכא למיפרך:

### הלכה ב

**היו מקצתן בפנים ומקצתן בחוץ וכו'**. פרק אלו הן הלוקין (שם):

### הלכה ג

**כהן שאכל בכורים חוץ לירושלים וכו'**. שם עלה י"ז ותרומת ידך אלו הבכורים אמר ר"ש מה בא זה ללמדנו אם לאוכלן חוץ לחומה ק"ו ממעשר הקל ומה מעשר הקל האוכלו חוץ לחומה לוקה בכורים לא כ"ש הא לא בא הכתוב אלא לאוכל בכורים עד שלא קרא עליהם ולפי שאין עונשין מן הדין כתב רבינו שלוקה מדכתיב לא תוכל לאכול בשעריך:

**וכן אם אכלם הכהן וכו'**. שם אהא דתנן גבי אלו הן הלוקין האוכל בכורים עד שלא קרא עליהם אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן זו דברי ר' עקיבא סתימתאה אבל חכמים אומרים בכורים הנחה מעכבת בהם קריאה אינה מעכבת בהם ומשמע התם דהלכה כחכמים:

## הלכה ד

**ומ"ש בכורים שיצאו חוץ למחיצתן וחזרו מותרים באכילה**. בריש פרק בהמה המקשה חולין (דף ס"ד):

## הלכה ו

(ה-ו) **אכילת בכורים וכו' שהן אסורים לאונן וטעונין הבאת מקום**. משנה בפרק שני דביכורים (משנה ב') ומייתי לה בפרק הערל (יבמות דף פ"ג:):

**וכהן טהור שאכל ביכורים טמאים לוקה וכו'**: **ומניין שהביכורים אסורים לאונן וכו'**. בפרק כל שעה (פסחים דף ל"ו):

**ומה שכתב מכין אותו מכת מרדות**. כלומר אבל לא מלקות מפני שהוא לאו הבא מכלל עשה:

## הלכה ז

**הבכורים טעונים כלי שני וכו'**. נראה דתיבת שני ט"ס היא וצריך למוחקה ואם נפשך לקיימה היינו לומר שלא יביאם בכלי שהביאם מן השדה לבית אלא ישימם בכלי אחר ויוליכם ויליף מדכתיב ושמת בטנא והלכת והראשון נראה יותר וכ"נ מדברי רבינו בסוף הפרק גבי שהביכורים טעונים ז' דברים הבאת מקום וכלי ולא כתב כלי שני.

**ומ"ש ומצוה מן המובחר להביא כל מין ומין בכלי בפני עצמו** תוספתא פ"ב דביכורים מצוה להביאה בז' כלים ואם הביאם בכלי אחד יצא פירוש בז' כלים כשהם ז' מינים.

**ומה שכתב ולא יביאם וכו' עד אשכולות של ענבים מבחוץ**. תוספתא בסוף ביכורים:

## הלכה ח

**הביאם בכלי מתכות עד והסלים לכהנים**. משנה פ"ג דביכורים (משנה ח'):

**ומ"ש ואם נטמאו הביכורים אין הסלים לכהנים**. יש לתמוה דבירושלמי פ"ק דביכורים (הלכה ה') אמרינן איפכא ויליף לה מדכתיב ולקח הכהן הטנא מידך כלומר שאינו לוקח הטנא וכך היא גירסת ר"ש והרא"ש אבל רבינו גורס אין הסלים לכהנים ולפי זה יליף מדכתיב הטנא משמע הטנא הנזכר עם הביכורים כשהם ראויים:

## הלכה ט

**כשהיו מביאים הביכורים וכו'**. משנה בפ"ג דביכורים (משנה ה') הגוזלות שע"ג הסלים היו עולות ומה שבידם ניתנים לכהנים ומפרש רבינו דהכי קאמר הגוזלות שבידם ניתנים לכהנים:

**והראב"ד** כתב אומר אני מה שבידם וכו' כלומר שהוא מפרש דמה שבידם היינו הביכורים עצמם ופשטא דלישנא משמע כדברי רבינו. וכתב רבינו וכן היו תולים מצד הסלים כר' יוסי דאמר הכי בתוספ' וסבר רבינו דלאו לאיפלוגי אתא אלא לפרושי דע"ג הסלים דתנן לא על גביהם ממש היו כדי שלא יטנפו את הפירות:

## הלכה י

**מצות עשה להתודות במקדש וכו'**. מבואר במקרא ובמשנה פ"ג דביכורים.

**ומ"ש ואין קורין אותה אלא בלשון הקדש**. משנה ר"פ אלו נאמרים (סוטה דף ל"ב).

**ומ"ש שנאמר וענית ואמרת וכו'**. יש קיצור בלשון רבינו דהתם במתניתין מייתי לה מדכתיב הכא וענית ולהלן הוא אומר וענו הלוים ואמרו מה להלן בלשון הקדש אף כאן בלשון הקדש:

## הלכה יא

**בראשונה כל מי שהיה יודע לקרות וכו'**. משנה פרק ג' דביכורים (מ"ז):

## הלכה יב

**המביא בכורים יש לו רשות וכו'**. תוספתא פרק ב' דביכורים.

**ומה שכתב הגיע להר הבית וכו' עד מניחו בצד המזבח**. משנה ו' פרק ג'.

**ומה שכתב בקרן דרומית מערבית בדרומה של קרן**. שם בירושלמי:

**ומניין שהם טעונים תנופה וכו'**. בפרק כל המנחות (מנחות דף ס"א) ויליף מדכתיב הכא מידיך וכתיב התם ידיו תביאנה.

**ומה שכתב וכיון שטעונים תנופה כך טעונים קרבן שלמים וכו'**. במשנה פרק ב' (משנה ד') טעונים קרבן ושיר ותנופה ולינה ובירושלמי (הלכה ג') טעונים קרבן נאמר כאן שמחה ונאמר להלן שמחה מה שמחה שנאמר להלן שלמים אף כאן שלמים ותיבת וכיון שכתובה בספרי רבינו אינו נוחה לי שאין הקרבן תלוי בתנופה.

**ומה שכתב ואין הקרבן מעכב** טעמו מדאמרינן שם בירושלמי גבי טעונים לינה דכתיב ופנית בבקר הא כל הפונות שאתה פונה לא יהיו אלא בבקר אמר רבי יונה הדא דתימא כשאין עמהם קרבן אבל יש עמהם קרבן בלא כך טעון לינה מחמת הקרבן נראה בהדיא שאין הקרבן מעכב. ומה שכתב רבינו לקמן בסמוך הביא בכוריו למקדש וקרא והקריב

שלמים לא יצא באותו היום לאו למימרא דתרתי בעינן אלא רבינו סידרא דמילתא לכתחלה נקט ואם לא הביא קרבן טעון לינה משום ביכורים כמו שנתבאר:

### הלכה יג

**ואימתי קורין בשיר עליהם וכו'**. משנה פ"ג דביכורים (משנה ד'):

## פרק ד

### הלכה ב

(א-ב) **כל המביא ביכורים וכו' ומה שכתב ואלו מביאים ולא קורין וכו'**. משנה פרק קמא דביכורים:

### הלכה ג

**ומ"ש הגר מביא וקורא וכו'**. שם בירוש' איפסיקא הלכתא כרבי יהודה דאמר הכי.
**ומה שכתב ולאברהם היתה השבועה וכו'**. כלומר אע"פ שאברהם אב לכל העולם לא נטלו הגרים חלק בארץ מפני שבתחילה קודם שנאמר לו כי אב המון גוים נתתיך היתה השבועה וכו' נמצא שלא זכו בה אלא בניו ממש:
**וכן כהנים ולוים וכו'**. משנה בסוף מעשר שני (משנה י"ד) וכרבי יוסי לענין וידוי מעשר ומינה ילפינן לבכורים:

### הלכה ד

**הקונה שני אילנות**. משנה דבכורים פ"ק (מ"ו):
**ומה שכתב לפי שהדבר ספק וכו' עד מעכבת בו**. בפרק הספינה (בבא בתרא דף פ"א):

### הלכה ה

**הפריש ביכוריו וכו עד מביא וקורא**. משנה פרק קמא דבכורים (מ"ז) וכת"ק:

### הלכה ו

**המוכר שדהו לפירות וכו'**. בסוף פרק השולח (גיטין דף מ"ז.) וכר"ל דאיפסקא הלכתא כוותיה:
**ומה שכתב אבל מביא אדם מנכסי אשתו ביכורים וקורא וכו'**. שם:
**ומה שכתב אע"פ שמתה אשתו וכו'**. שם:

### הלכה ז

**המוכר שדהו וכו' עד אינו כקנין הגוף**. גם זה בסוף פרק השולח (גיטין דף מ"ח) ופירש רבינו בה דלא כפירש"י:

## הלכה ח

**הפריש ביכורים וכו'**. ירושלמי פ"ק דביכורים ובנוסחא דידן כשהיה אביו חולה או מסוכן ורבינו גריס ומסוכן וכן מוכרח לגרוס שם:

**הפריש ביכוריו ושלחן ביד אחר וכו'**. בס"פ השולח (גיטין דף מ"ז):

## הלכה ט

**הפריש ביכוריו ואבדו וכו' עד ולא שתים**. משנה פ"ק דביכורים (משנה ח'):

## הלכה י

**הביא בכוריו ונטמאו וכו'**. **כתב** הראב"ד הביא בכוריו ונטמאו בעזרה וכו'. א"א יניחום שם עד שירקבו או עד שיתמסמסו עכ"ל. ורבינו לישנא דמתני' נקט דקתני נופץ ופירש רבינו נוער ור"ש פירש מפזרן והראב"ד בא לומר אחר שמריקם שם מה יעשה בהם יניחם עד שירקבו או עד שיתמסמסו:

## הלכה יב

**הפריש בכוריו ויבש המעיין וכו'**. שם וכת"ק:

## הלכה יג

**המביא ביכורים כו'**. שם מן החג ועד חנוכה מביא ואינו קורא ובפרק כל שעה (פסחים דף ל"ו) יהיב טעמא לפי שאינו זמן שמחה.

**ומ"ש רבינו אע"פ שהפרישם קודם החג וכו'** יש לתמוה דהא בפרק אלו הן הלוקין אמר רבי אלעזר אמר רבי הושעיא הפריש ביכורים קודם לחג ועבר עליהם החג ירקבו ויהיב טעמא בגמרא משום דכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו וצ"ל שדחאה רבינו לזו מהלכה מקמי ההיא דפרק השולח (גיטין דף מ"ז:) דאמר ר"י בר חנינא בצרן ושגרן ביד שליח ומת שליח בדרך מביא ואינו קורא שנאמר ולקחת והבאת עד שתהיה לקיחה והבאה כאחד ואע"ג דבירושלמי מוקי לה בשליקטן לשלחן ע"י שליח אבל ליקטן להביאן הוא לא ישלחם ביד אחר שכל הביכורים שנראו להתיר בקריאה אינם נתרים אלא בקריאה מאחר דגמרא דידן מייתי להא דר"י בר חנינא בפרק הספינה (בבא בתרא דף פ"א) ובפרק השולח סתמא ואי הוה סבר גמרא דידן כירושלמי לא הוה שתיק מלפלוגי בהכי וכגמרא דידן נקטינן ועוד דמתניתין דהפריש ביכוריו ואח"כ מכר שדהו ומתניתין דיבש המעיין ונקצץ האילן דמיתנו סתמא אתו כר"י בר חנינא ואע"ג דבירושלמי משני להו שינויא דחיקא ולא סמכינן עליה ולפי זה מ"ש רבינו לעיל בפרק זה גבי הקונה שני אילנות שכל שאינו ראוי לקריאה מפני הספק הקריאה מעכבת בו התם שאני דמחמת ספק הוא:

### הלכה יד

**הביכורים והתרומות וכו' הם נכסי כהן וכו'**. לגבי בכורים משנה פ"ב ופ"ג דביכורים (משנה י"ב):

**והתרומות וחלה וקרן וחומש ומתנות בהמה**. ברייתא פרק הזרוע עלה קל"א:

### הלכה טו

**ואף ע"פ שהביכורים עולים באחד ומאה וכו'**. משנה ברפ"ב דביכורים (מ"א):

**ומה שכתב אם נתערבו בחולין בירושלים אסורים בכל שהן במינה וכו'**. גם זה שם במשנה (משנה ב') גבי יש במעשר והביכורים מה שאין כן בתרומה ודקדק לכתוב במינם משום דאילו שלא במינם אפילו דבר שיש לו מתירין בטל כמו שכתב רבינו בפ"ק מהלכות מ"א.

**ומה שכתב אפילו זרע הבכורים וכו'**. שם במשנה הנזכרת.

**ומ"ש אבל הזורע בכורים קודם שיכנסו לירושלים וכו'**. משנה פרק ט' דתרומות (משנה ד') הבכורים גידוליהם חולין ובירושלמי רמי תרי משניות הללו אהדדי ומסיק הן דתימר גידוליהן אסורים איסור מחיצה והן דתימר גידוליהן מותרים היתר זרות וזה מבואר כדברי רבינו:

### הלכה יז

(טז-יז) **כיצד מעלין את הביכורים וכו'**. משנה פרק ג' דביכורים (משנה ב'):

**ומ"ש מפני אהל הטומאה**. וכן מה

**שכתב להודיע שהביכורים משבעת המינים**. וכן מה

**שכתב והם הולכים בכל הדרך וקורין שמחתי באומרים לי בית יי' נלך**. וכן מה

**שכתב אם באו אנשים הרבה וכו'**. וכן

**מ"ש ומשיכנסו כולם בשערי ירושלים יתחילו לקרות עומדות היו רגלינו וכו'**. וכן מה

**שכתב ואומרים הללויה הללו אל בקדשו וכו'**. הכל שם בירושלמי:

**ומה שכתב ולא היו מהלכים ביום אלא שתי ידות בלבד**. בתוספתא פרק ב' דביכורים לא היו מהלכים כל היום כולו אלא שתי ידות ביום.

**ומ"ש היה להם לח ויבש וכו'**. ירושלמי שם צמוקים היה מעטרן בענבים:

## פרק ה

### הלכה א

**מצות עשה להפריש תרומה מן העיסה וכו' וראשית זו אין לה שיעור מן התורה וכו'**. בספרי פרשת שלח:

**והעושה כל עיסתו חלה וכו'**. משנה ספ"ק דחלה (מ"ט):

## הלכה ב

**ומדברי סופרים שמפרישין אחד מכ"ד וכו' עד כדי שלא יהא חוטא נשכר**. משנה פ"ב דחלה (משנה ז'):

## הלכה ד

**וחלה טמאה לכהן וכו'**. פשוט הוא דתרומה קרייה רחמנא:

## הלכה ה

**אין חייבין בחלה מן התורה וכו' עד אינה אלא מדבריהם**. בפ"ב דכתובות (דף כ"ה) ובפרק יוצא דופן (נדה דף מ"ז):

## הלכה ו

**פירות חוצה לארץ וכו'**. משנה ריש פ"ב דחלה (משנה א') וכרבי עקיבא:

**וכתב** הראב"ד פירות הארץ שיצאו ח"ל פטורים א"א פירוש ד"ת אבל חייבים מדרבנן בשתי חלות עכ"ל. ולא היה צריך לכתוב דהרי רבינו כתבו בסמוך:

## הלכה ז

**מפרישין חלה בח"ל וכו'**. בפרק עד כמה (בכורות דף כ"ז):

**ואין מביאין חלות ח"ל וכו'**. משנה בסוף חלה (משנה י') נתאי איש תקוע הביא חלות מביתר ולא קבלו ממנו אנשי אלכסנדריא הביאו חלותיהם מאלכסנדריא ולא קבלו מהם.

**ומ"ש ואם הביא מניחה עד ערב פסח וכו'**. שם בירושלמי:

## הלכה ח

**שלשה דינים לחלה בשלש ארצות וכו'**. משנה ח' פרק רביעי דחלה.

**ומה שכתב ומפני מה מפרישין בה שתי חלות וכו'**. שם בירושלמי:

**כתב** הראב"ד ומותרת לזבים ולזבות א"א נ"א אסורה לזבים ולזבות וכו'. לטעמיה אזיל שכתב בפ"ז מהלכות תרומות שזבים וזבות אפי' טבלו אסורים לאכול בתרומה אפילו של ח"ל וכבר כתבתי שם שהפוסקים הסכימו שכשאמרו בתרומת ח"ל שאסורה לזבים לא אמרו אלא בשלא טבלו אבל אם טבלו מותרים הם וא"כ מה ששנינו בסוף חלה (משנה ח') גבי חלת ח"ל שאסורה לזבים היינו דוקא בשלא טבלו אבל אם טבלו מותרים הם:

**ומ"ש ואצ"ל לשאר טמאים** כלומר הנך טמאים שאין טומאה יוצאה מגופם דקילי כדאיתא בפרק עד כמה וכתבה רבינו בפרק שביעי מהלכות תרומות:

## הלכה ט

**בזמן הזה שאין שם עיסה טהורה וכו'**. כ"כ בה"ג וסמ"ג ורש"י:

## הלכה י

**חלת ח"ל וכו'**. נתבאר בפ"ז מהלכות תרומות:

**כתב** הראב"ד ואינו צריך להפריש שניה א"א כבר כתבנו מה שנראה לנו מהגמרא ומהלכות הרב עכ"ל הוא הדבר אשר דברתי שכתב בפ"ז מהלכות תרומות שתרומת ח"ל אסורה לזבים ולזבות אפי' טבלו:

## הלכה יא

**ומ"ש וכן אם היה שם כ"ג שטבל וכו'**. משנה פ"ד דחלה (משנה ח') גבי חלת ח"ל טבול יום אוכלה.

**ומ"ש ואי"צ להפריש חלה שניה בח"ל** נראה שיש ללמוד קצת כן מדתנן בפ"ד דחלה ר"ג אומר שתי חלות בסוריא ר"א אומר חלה אחת משמע דאפי' לר"ג דוקא בסוריא הוא דהוו שתי חלות ואמרינן בר"פ עד כמה (בכורות דף כ"ו) אמר רבינא הילכך נדה קוצה לה חלה ואוכל לה כהן קטן ואי ליכא כהן קטן שקלא לה בריש מסא ושדיא בתנורא והדר מפרשא חלה אחריתי הרי בהדיא דכי אכיל לה כהן אינו צריך להפריש חלה שנייה:

**כל המפריש חלה מברך תחילה וכו'**. נתבאר ממה שיבא בסמוך:

**כתב** הראב"ד א"א כתב רב אחא ז"ל וקורא לה שם ואומר ה"ז תרומה עכ"ל. טעמו משום דחלה שם העוגה וכבר כתב סמ"ק שאין להקפיד בין יזכירו חלה בין יזכירו תרומה.

**ומ"ש בין בח"ל** כלומר אע"פ שאינה אלא מדבריהם מברך עליה כשם שמברכין על כל מצות דרבנן כדאמרינן בפרק במה מדליקין (שבת דף כ"ג).

**ומ"ש וכשם שמברך על הטהורה כך מברך על הטמאה** בפ"ב דחלה (משנה ג') תנן כשם שהוא קורא לטהורה כך הוא קורא לטמאה לזו קורא חלה בשם ולזו קורא חלה בשם.

**ומ"ש לפיכך אין האיש ערום מפריש חלה וכו'**. משנה בפ"ב דחלה.

**ומ"ש וכל פניה טוחות בקרקע** הכי מוקי לה בפרק מי שמתו (ברכות דף כ"ה):

## הלכה יב

**הנדה וכיוצא בה וכו' שאינה מוזהרת על מגעה**. בר"פ עד כמה (בכורות דף כ"ז):

**ואם היה שם כהן קטן וכו' ה"ז מותר לאכלה עם הזר על שלחן אחד**. בפ"ד דחלה (משנה ח').

**ומ"ש לפי שאינה מדמעת ואפילו נתערבה שוה בשוה**. נראה שאע"פ שאמרו בר"פ עד כמה דחלת ח"ל בטלה ברוב טעמו של רבינו מדגרסי' בירושלמי (פ"ד ה"י) על הא דתנן ונאכלת עם הזר על השלחן הורה רבי אבהו בבצרה שהיא צריכה רוב אמר רבי יונה מלמד שהיא עולה בפחות ממאה ואינה נאסרת באחד ומאה אמר רבי זעירא מתניתין

אמרה אפי' אחד באחד דתנינן ונאכלת עם הזר על השלחן כלומר משום דאם תתערב עם פתו של זר מותרת לזר וס"ל דהלכה כרבי זעירא דמתניתין מסייעא ליה וכן פסק סמ"ג ואע"פ שבתרומת ח"ל לא התיר שמואל לבטלה אלא ברוב אפשר דהיינו דוקא במתכוין לבטלה אבל היכא דאינו מתכוון לבטלה אלא שהוא אוכלה עם הזר על השלחן וממילא היא מתערבת לפעמים אפילו לא נתערבה אלא שוה בשוה מותר ורש"י כתב בפרק עד כמה אהא דאמר שמואל תרומת ח"ל בטלה ברוב לאוכלה זר ולא בעינן ק"א ולאחר שעירבה ברוב חולין יכול לאכול זר או כהן בימי טומאתו לאחר שבטלה. והתוספות כתבו אהא דאמר שמואל תרומת ח"ל בטילה ברוב להתירה לכהן טמא וכו' ולא כמו שפירש הקונטרס לאכלה זר וכו' דבהדיא מוכח במנחות פרק רבי ישמעאל (מנחות דף ס"ג) דאסורה לזר וכו' דדייק התם הא דישראל אינה מדמעת משמע דאינה עולה לאכול לזרים אלא בק"א וכ"כ בסה"ת והרשב"א בפסקי חלה שלו כתב דההיא דשמואל אף לאכלה היא ומיהו דוקא ברוב אבל שוה בשוה לא דלית הלכתא כרבי זעירא דירושלמי והא דמשמע בפ"ר ישמעאל דחלת ח"ל מדמעת התם כשנתערבה חד בחד וא"נ לרבי זעירא דירושלמי בפחות מחד בחד עכ"ל:

**ומ"ש ונותנים כו'**. משנה בפ"ד דחלה (משנה ח') ונתנת לכל כהן וכו' ופירש"י בר"פ כל הבשר (חולין דף ק"ד:) דהיינו אפי' לכהן ע"ה:

**ה"ג ואין בה משום כהן המסייע במתנותיו שהוא אסור ואם רצה לאכול תחלה ואח"כ יפריש** ובספרים דידן חסר כל זה והוא ט"ס.

**ומ"ש ואין בה משום כהן המסייע וכו'**. בר"פ עד כמה (בכורות דף כ"ז):

**ומה שכתב ואם רצה לאכול תחלה ואח"כ יפריש החלה וכו'**. ג"ז שם:

## הלכה טו

(יג-טו) **החלה נקראת תרומה לפיכך אינה ניטלת וכו' כתרומה**. בספ"ק דחלה ובפ"ק דטבול יום.

**ומ"ש ואינה ניטלת מן הטהור על הטמא לכתחילה**. בספ"ב דחלה (משנה ח') וכחכמים.

**ומ"ש וכל שאמרנו בתרומה לא יתרום כו'**. פשוט הוא שהרי היא נקראת תרומה.

**ומ"ש הסומא והשכור מפרישין חלה לכתחילה וכו'**. כלומר אע"פ שאין תורמין לכתחילה כמו שנתבאר בפ"ק דתרומות הכא שאני דלא שייך ההוא טעמא:

# פרק ו

## הלכה א

**הלוקח מן הנחתום חייב בחלה**. משנה בפ"ה דדמאי (מ"א) הלוקח מן הנחתום נוטל כדי תרומת מעשר וחלה. וא"ת הא תנן בפ"ב דדמאי הנחתומים לא חייבו אותם חכמים להפריש אלא כדי ת"מ וחלה וכתבה רבינו בפ"ט מהלכות מעשר אלמא שהנחתום הוא חייב להפריש חלה בירושלמי (הלכה א') רמי להו אהדדי ותירץ רבי יוחנן כאן בעושה בטהרה כאן בעושה בטומאה כאן בעושה בטהרה נחתום מפריש הואיל וראויה לכהן לאכילה אבל עושה בטומאה לא הטריחו למוכר להפריש כיון דלא חזיא אלא להסיק תחת תבשילו ולוקח שיאכל הוא יפריש ור"א תירץ כאן במדה דקה כאן במדה גסה כלומר במדה דקה צריך הנחתום להפריש מפני התינוקות שקונים מהם ואינם בקיאים להפריש. ויש לתמוה על רבינו שכתב שתי המשניות סתם ולא פירש:

**ומ"ש ומפריש מן החמה על הצוננת וכו' אפילו מדפוסים הרבה**. בפ"ה דדמאי (משנה ג') איפליגו תנאי לענין דמאי ור"ש מתיר בחלה וכתב רבינו שמשון בחלה אפי' ר"י מודה אפילו של אמש בשל היום ואפילו מב' דפוסין דאפילו מתרי גברי זבן לא חיישינן שהרי אצל הנחתום נתחייבה בחלה שהוא גילגל את העיסה:

## הלכה ב

**אין חייבים וכו'**. משנה בריש חלה (משנה א'):

## הלכה ג

**הלקט והשכחה וכו'**. ג"ז משנה שם.

**ומ"ש שהקדימו בשבלים**. ירושלמי שם:

**ומ"ש ומותר העומר**. משנה שם ובמנחות פרק רבי ישמעאל ופירש"י משום דחיוב חלה היינו גלגול דעיסה וגלגול של זו ביד הדיוט הוא לאחר שנפדה.

**ומ"ש ושתי הלחם ולחם הפנים**. מהטעם שנאמר במותר העומר:

## הלכה ד

**עיסה של מעשר שני וכו'**. בפרק חלק (סנהדרין דף קי"ב) ובפרק לולב הגזול (סוכה דף ל"ה) ובפרק כל שעה (פסחים דף ל"ח) עיסה של מעשר שני לדברי ר"מ פטורה מן החלה לדברי חכמים חייבת ופסק כחכמים ויש לתמוה דהא פסק הוא ז"ל בפרק ג' מהלכות מעשר שני (הלכה י"ז) כר"מ דאמר מעשר שני ממון גבוה הוא וא"כ הו"ל למיפסק דפטורה מן החלה. ותירץ הר"י קורקוס ז"ל דטעמיה משום דבפרק לולב הגזול (סוכה דף ל"ה) גבי הא דתנן של ערלה פסול אמרינן מ"ט פליגי בה רבי חייא ורבי אסי

חד אמר לפי שאין בה היתר אכילה וחד אמר לפי שאין בה דין ממון ואסיקנא דבהיתר אכילה כ"ע לא פליגי דבעינן כי פליגי בדין ממון רבי חייא סבר היתר אכילה בעינן דין ממון לא בעינן ורבי אסי סבר דין ממון נמי בעינן מאי בינייהו אתרוג של מעשר שני בירושלים אליבא דר"מ למ"ד לפי שאין בה היתר אכילה הרי יש בו היתר אכילה פירוש ומתניתין דתנן התם אתרוג של מעשר שני בירושלים לא יטול ואם נטל כשר אתיא אפילו כר"מ ולמ"ד בעינן נמי דין ממון מתניתין כרבנן דוקא אתיא דסברי ממון הדיוט והרי יש בו דין ממון ולא כרבי מאיר דאמר ממון גבוה הוא נמצא דלרבי חייא בהיתר אכילה תליא מילתא ואין כאן ענין לדין ממון וגבי מצה הכי קי"ל דיוצאין בשל מעשר שני בירושלים וכן פסק רבינו בפרק ו' מהלכות חמץ ומצה דר"ע הכי ס"ל התם ור"י הגלילי הוא דפליג עליה וקי"ל כר"ע מחבירו ועי"כ ר"מ כר"ע ס"ל אע"ג דסבר ממון גבוה הוא דאי לא קשיא הלכתא אהלכתא אלא ודאי האי פסקא כרבי חייא אתיא דדין ממון לא בעינן אלא היתר אכילה בלחוד גם גבי אתרוג כן פסק רבינו כסתם מתניתין דאם נטל כשר וכרבי חייא דתלי בהיתר אכילה דלדידיה אתיא סתם מתניתין כר"מ דהלכתא כוותיה עכ"ל. והאריך ליישב הסוגיא לדרך זה ואני אומר עוד דודאי כרבי חייא קי"ל לגבי רבי אסי דהא רביה דרביה הוא ואין הלכה כתלמיד במקום הרב. כתב עוד הר"י קורקוס ז"ל נ"ל ראיה גמורה ומוכרחת לזה מדתניא בתוספתא דחלה פרק קמא עיסת מעשר שני בירושלים חייבת בחלה ספק מדומע חייב בחלה דברי ר"מ רבי יוסי פוטר הרי תוספתא מוכחת דאעיסה ליכא מאן דפליג וגם ר"מ מודה בה דבספק מדומע פליג בסיפא משמע דמודה ברישא גם בספרי פרשת שלח אמרו מראשית ערסותיכם שומע אני אף עיסת תרומה ומעשר שני ת"ל תרימו את שמורם קדש והשאר חולין ולא שזה וזה קדש אבל אמרו עיסת מעשר שני בירושלים חייבת בחלה ובודאי כיון שאמרו בתחילה ולא שזה וזה קדוש דאליבא דר"מ הוא דאמר ממון גבוה הוא ועלה קאמר אבל אמרו עיסת מעשר שני בירושלים חייבת בחלה מוכח דלר"מ נמי חייבת ואפשר דטעמא דשאני תרומה שהוא קדש גמור ואסור לזרים משא"כ במעשר עכ"ל.

**ומ"ש ועיסת שביעית**. משנה סוף פרק ט' דשביעית.

**ומ"ש וספק מדומע**. ירושלמי פרק קמא דחלה:

**ומ"ש אבל המדומע פטור מן החלה**. משנה שם פרק קמא (משנה ד'):

## הלכה ה

**חלות תודה וכו'**. משנה פרק קמא דחלה (מ"ו):

## הלכה ו

**עיסת השותפים**. בריש פרק ראשית הגז.

**ומ"ש והעושה עיסה לרבים וכו'**. תוספתא פ"ק דחלה:

## הלכה ז

**העושה עיסה מן וכו'**. ירושלמי רפ"ה דדמאי ופרק קמא דחלה:

## הלכה ט

(ח-ט) **העושה עיסה וכו'**. סיפרי זוטא ויליף לה מדכתיב עריסותיכם:

**עיסת הכלבי' וכו'**. משנה פרק קמא דחלה (משנה ח') ובירושלמי (הלכה ה') איפליגו כמה הוא עיסת כלבים ונראה מדברי רבינו שפסק כמ"ד דאפילו עשאה גלוסקין והא תנינן בזמן וכו' ואם אין הרועים אוכלין ממנה תפתר בשעשאה משעה ראשונה שלא יאכלו הרועים ממנה ואם כן אפילו עשאה כמצתו של שלמה ואין בה שום גריעות ולא שינוי ולא היכר מאחר שעשאה משעה ראשונה שלא יאכלו ממנה שכתב לעיל בסמוך העושה עיסה לבהמה ולחיה פטורה וכתב לקמן שאין חייבת אלא עיסה שסופה לאפות לחם למאכל אדם ומפני שעיסת הכלבים דרך הרועים לפעמים לאכול ממנה כלומר שדרך אותם רועים לאכול מאותה עיסה או שאפאה ע"ד כן נקרא לחם העשוי למאכל אדם וחייב. וכתב הר"י קורקוס ז"ל דמש"ה לא סיים רבינו ואם אין הרועים אוכלים ממנה פטורה כדמסיים במתני' לפי שכבר כתבו לעיל העושה עיסה לבהמה ולחיה וכו':

**עיסת העכו"ם וכו' עד ה"ז חייבת בחלה**. משנה פ"ג דחלה (משנה ה'):

## הלכה י

**עכו"ם שהפריש חלה וכו' עד פחות משיעור חלה**. במנחות פרק רבי ישמעאל (דף כ"ז):

## הלכה יא

**המערב קמח חטים וכו'**. משנה פ"ג דחלה ומייתי לה בפרק התערובות (זבחים דף ע"ח) להוכיח דנותן טעם ברוב דאורייתא דס"ל דמיירי אע"ג דרובא אורז.

**ומ"ש ואפילו היה השאור חטים וכו'**. משנה שם:

**ומשמע** ממשניות אלו שאע"פ שאין בחטים חמשת רבעים כל שיש בעיסה חמשת רבעים חייבת אם יש בה טעם דגן והרשב"א בפסקי חלה שלו כתב אבל בירושלמי אמרו (הלכה ה') מתניתין דלא כרשב"ג דרשב"ג אומר לעולם אינה חייבת בחלה עד שיהיה בה דגן כשיעור רבי יעקב בר אידי בשם ר"ל הלכה כרשב"ג וכ"כ הראב"ד והכין מסתבר כיון שפסקו כך בירושלמי ע"כ:

**והראב"ד** כתב כאן על דברי רבינו אם יש בה טעם דגן. א"א נראה מן הירושלמי וכו'. וכתב עוד אפי' היה השאור חטים א"א והוא שיהא השאור מעיסה חייבת עכ"ל. והוכרח לומר כן מפני שהוא סובר דאינה חייבת עד שיהא בה דגן כשיעור וסתם שאור אין בו כשיעור ולפיכך הוצרך להעמיד מתניתין דמחייב בשבאה מעיסה חייבת. ויש לתמוה על רבינו שמאחר שבירושלמי אמרו מתניתין דלא כרשב"ג ופסקו שם הלכה כרשב"ג הרי דחאוה למשנה זו מהלכה ולמה פסק כמותה. ואפשר שרבינו היה גורס מתניתין כרשב"ג וכן הוא בספרים שלנו וה"פ מתניתין דקתני שהאורז נגרר אחר החטים אינה חייבת בחלה עד שיהא בה טעם דגן כדרשב"ג דהיינו כשיעור דקאמר רשב"ג כלומר שיהא בה דגן כשיעור שיתן בה טעם דגן ויש הוכחה לפירוש זה מדקתני בתוספתא (דף ס"ח ע"ג) העושה עיסה מהחטים ומהאורז רשב"ג אומר אינה חייבת בחלה עד שיהא בה כשיעור ואין אדם יוצא בה ידי חובתו בפסח עד שיהא בה כשיעור והשתא אי כשיעור עיסת חלה קאמר מה מעלה ומוריד זה לענין לצאת י"ח בפסח אלא ודאי כשיעור דקאמר היינו שיהא בה טעם דגן כדפרישית ולא משמע ליה דכשיעור דקתני לענין פסח היינו שיהא בו כזית בכדי א"פ. חדא דדוחק לפרש כשיעור דרישא היינו עיסת חלה וכשיעור דסיפא כזית בכדי א"פ ועוד דמשמע ליה ז"ל דאע"פ דאין בו כזית בכדי א"פ יוצא בה אדם י"ח בפסח וכמ"ש הרב המגיד בפרק ו' מהלכות פסח שהוא דעת רבינו והרמב"ן ז"ל:

## הלכה יב

**עיסה שנילושה ביין וכו'**. משנה בפרק ב' דחלה (משנה ב') ואף על גב דבירושלמי (הלכה א') אמר רבי יוסי בר חנינא דמתניתין כרבי אלעזר איש ברתותא משום רבי יהושע כלומר ולא כרבי עקיבא משום רבי יהושע הא רבי יוחנן פליג עליה התם ואמר ד"ה היא ועוד דאפילו לרבי יוסי בר חנינא כיון דמשום רבי יהושע הוא דאיפליגו אפשר דרבי אלעזר איש ברתותא בתרייתא הוא ושפיר דמי למימר הכי מדסתם לן תנא כוותיה וכן פסק הרשב"א.

**ומה שכתב או מים רותחים או שהרתיח וכו'**. משנה פרק קמא דחלה (משנה ו') המעיסה בית שמאי פוטרין ובית הלל מחייבין החליטה בית שמאי מחייבים ובית הלל פוטרים ובפרק כל שעה (פסחים דף ל"ז) קתני עלה איזו היא המעיסה ואיזה היא החליטה המעיסה קמח על גבי מוגלשין החליטה מוגלשין שעל גבי קמח פירוש מוגלשין מים רותחים רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו זה וזה לפיטור ואמרי לה זה וזה לחיוב וכו' ותנא קמא מאי שנא המעיסה ומאי שנא החליטה אמר רבי יהודה וכו' תברא מי ששנה זו לא שנה זו ופסק רבינו כלישנא דאמר זה וזה לחיוב וטעמו משום דבירושלמי

פירקא קמא דחלה (הלכה א') שנויה בלשון הזה וחכמים אומרים לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא הנאפה בתנור חייב וכיוצא בזה בפרק כל שעה בגמרא דידן וכיון דתנייה בלשון חכמים אלמא סבר דהלכתא כוותיה והכי אמרינן בפרק החולץ (יבמות דף מ') אף על גב דחלטיה מעיקרא כיון דהדר אפייה בתנור לחם קרינן ביה.

**ומה שכתב אם אפאה וכו' עד ואחר כך הדביק הבצק**. פלוגתא דרבי יוחנן וריש לקיש בפרק כל שעה ופסק כרבי יוחנן וכן פסק הרי"ף והרא"ש והרשב"א.

**ומה שכתב בין בקרקע** בפרק כיצד מברכין (ברכות דף ל"ז:) האי טרוקנין חייבת בחלה מאי טרוקנין וכו' כובא דארעא פי' שעושין חפירה בקרקע ואופים שם.

**ומה שכתב ואחר כך הרתיחן באש מלמטה** כלומר ואין צריך לומר אם האור מהלך מן הצד ולא מלמטה דבהא אפילו ריש לקיש מודה כדאיתא בירושלמי וטעמא משום דזהו דרך אפיית פת פורני.

**ומה שכתב או שנתן לתוכה תבלין** נלמד מדאמרינן בפרק כיצד מברכין (ברכות דף מ"ה) דפת הבאה בכסנין אם קבע סעודתו עליו מברך המוציא לחם מן הארץ וכיון דאיקרי לחם חייב בחלה:

**ומה שכתב אבל העושה עיסה ליבשה בחמה**. בפרק כל שעה אמרינן דמודה ביה רבי יוחנן.

**ומה שכתב או לבשלה בקדרה**. הכי אמרינן בירושלמי (הלכה ג') ריש לקיש אמר כל שהאור מהלך תחתיו אינו חייב בחלה אמר ליה רבי יוחנן ובלבד על ידי משקה:

**וכן קלי שלשין אותו וכו'**. ירושלמי פירקא קמא דחלה קמח קלי שעשאו בצק חייב בחלה רבי יוסי בשם רבי יוחנן אמר והוא שאפאן משמע בהדיא שאם לא אפאן פטור:

## הלכה יג

**עיסה שלשה תחלה וכו'**. שם פ"ק (מ"ה) עיסה שתחלתה סופגנים וסופה סופגנים פטורה מן החלה תחלתה עיסה וסופה סופגנים תחילתה סופגנים וסופה עיסה חייבת בחלה ופירש הרמב"ן שבדעתו הדבר תלוי שאם מתחלה עשאה ע"ד לחם אז חייבת בגלגול אע"פ שלבסוף עשאה סופגנין ואם עשאה ע"ד סופגנים אע"פ שמתחלה בלילתה קשה פטורה וכן העלה הרא"ש והר"ש וזה דעת רבינו וכ"כ הרשב"א שדעת זה עיקר. ולאפוקי מפירוש ר"ת.

**ומ"ש וכן קלי**. נתבאר בסמוך:

## הלכה יד

**לחם העשוי לכותח וכו'**. בפרק כיצד מברכין (ברכות דף ל"ז:) ופירש"י לחם העשוי לכותח אין אופין אותו בתנור אלא בחמה כעכין ערוכה ומקוטפת כגלוסקאות נאות גלי דעתיה דללחם עשאה כלמודים כנסרים בעלמא שלא הקפיד על עריכתם:

## הלכה טו

**כמה שיעור העיסה וכו'**. פרק כיצד משתתפין (עירובין דף פ"ג ע"א) ת"ר ראשית עריסותיכם כדי עיסותיכם וכמה עיסותיכם כדי עיסת המדבר דכתיב והעומר עשירית האיפה הוא מכאן אמרו ז' רבעים קמח ועוד חייבים בחלה שהם שש ירושלמיות שהן חמש של צפורי ופירש"י שם ובפרק אלו עוברין האיפה ג' סאין כדיליף בפרק התודה והעומר עשירית של ג' סאין שהם י"ח קבין שהם ע"ב לוגין עשירית ע' לוגין ז' לוגין עשירית של שני לוגין חומש הלוג שהוא ביצה וחומשא והיינו דקאמר ז' רבעים ועוד ז' רבעי הקב דהיינו ז' לוגין ועוד ביצה וחומשא שהן שש ירושלמיות שהרי שש מדבריות נעשו חמש ירושלמיות נשאר לנו לוג מדברי וחומשו דביצה וחומשא הוי חומש הלוג ביצה חומש לחמש ביצים והחומש ביצה הוא תוספת לביצה הששית הרי לוג וחומשו והם נעשים לוג ירושלמי שהרי ששה חומשים נעשו חמשה הרי עומר המדבר שש רבעים ירושלמיות וסאה צפורית עודפת על ירושלמית שתות מלבר כדאמרינן בעירובין הרי עומר שהיה ששה רבעי ירושלמית נכנס בחומש צפוריים ומאחר ששבעה רבעי קב מדבריים וחומש הוי שיעור העיסה וכל רובע קב מהם הוא שש ביצים עולה מ"ג ביצים וחומש שיעור עיסה החייבת בחלה וע"פ זה יתבאר לך שמ"ש רבינו ששיעור העומר שני קבין פחות חומש הוא ע"פ המדה המדברית שהאיפה ג' סאין והסאה ששה קבין נמצאת האיפה י"ח קבין נמצאת עשיריתה שני קבין פחות חומש שהן ז' לוגין ועוד מדבריים שהם ה' לוגין צפוריים והיינו דתנן בפ"ק דעדיות חמשה רבעים חייבים בחלה שהלוג רביעית הקב הוא והרביעית אצבעיים על אצבעיים וכו'.

**ומ"ש שהם משקל תק"כ זוז מזוזי מצרים** פירוש כל זוז היא משקל דרה"ם וכל סלע ד' דינרים וכל דינר ו' מעין נמצא כל דינר משקלו דרה"ם וחצי וכל סלע משקלו ששה דרה"ם נמצא פ"ו סלעים עולים תקי"ו דרה"ם ושני שלישי סלע הם ד' דרה"ם הרי תק"כ דרה"ם לפ"ו סלעים ושני שלישי סלע.

**ומ"ש כולם מצטרפין לשיעור**. משנה בריש חלה:

## הלכה טז

**אסור לאדם וכו'**. ירושלמי רפ"ג דחלה (הלכה א') הדא אמרה שאסור לאדם לעשות עיסתו קבין:

**והמפריש חלה מעיסה וכו'**. משנה פ"ד דחלה (משנה ד') וכחכמים:

**עשה עיסה פחותה מכשיעור ואפאה וכו'**. משנה פ"ב דחלה (משנה ד') העושה עיסתו קבין ונגעו זה בזה פטורים מן החלה עד שישוכו ר"א אומר אף הרודה ונותן לסל הסל מצרפן לחלה ואיפסיקא הלכתא כוותיה בפרק אלו עוברין (פסחים דף מ"ח) ובפ"ק דנדה (דף ח').

**ומ"ש ואין התנור מצרפן לחלה**. בפרק אלו עוברין תניא ר"א אומר הסל מצרפן רבי יהושע אומר התנור מצרפן רשב"ג אומר ככרות של בבל שנושכות זו בזו מצטרפות ומשמע דלר"א סל דוקא מצרף ולא תנור ופסק כמותו משום דהא איפסיקא הלכתא כוותיה דמשמע דלאפוקי נמי מדרבי יהושע איפסיקא ותו דרשב"ג נמי סבר דאין תנור מצרפן והו"ל רבי יהושע יחיד לגבייהו והרשב"א כתב בפסקי חלה שלו וז"ל ואפשר היה לומר דרבי יהושע תנור ולא סל קאמר ור"א אפילו הסל מצרף וכ"ש התנור אבל בירושלמי (הלכה ב') גרסינן אית תנא תני הסל מצרף ואין התנור מצרף ואית תנא תני התנור מצרף ואין הסל מצרף וכיון שכך מסתברא דבחלת הארץ דאורייתא בין בסל בין בתנור מצטרפין וחייבים בחלה מספק אבל בח"ל דוקא בסל כר"א והרמב"ם כתב אבל בתנור אינו מצרפן ולא חילק בין בארץ לח"ל ולא ידעתי מי הביאו לידי כך עכ"ל. ואני בעניי גברא רבה חזינא ותיובתא לא חזינא שרבינו יפרש דהאי תנאי דפליגי בירושלמי הם רבי אליעזר ורבי יהושע והא איפסיקא הלכתא כר"א ועוד דאפילו אי הוה סבר רבינו כהרשב"א לא היה לו לחלק בין א"י לח"ל משום דחלה אף בא"י בזמן הזה אינה כימי עזרא אלא מדרבנן כמבואר בדברי רבינו פ"א מהלכות תרומות ופ"ה מהלכות חלה:

## הלכה יז

**היו הככרות נושכות זו בזו וכו'**. הרשב"א בפסקי חלה שלו כתב וז"ל העושה עיסתו קבין ונגעו זה בזה פטורים מן החלה עד שישוכו פירוש אע"פ שנגעו לאחר עריכה זה בזה אינם מצטרפין אבל אם השיכן זה לזה הואיל והם לאדם אחד מצטרפין וחייבים ואי זו היא נשיכה שנינו בתוספתא דטהרות איזהו הנושך התולש ממנו כל שהוא כלומר שאי אפשר שלא יתלוש מזה עם זה כשמפרידן ר' אליעזר אומר אפילו אינו מדביקן בעודן עיסה אלא שאפאן ונתנן בסל הסל מצרפן לחלה והוא שיהו ממין אחד ואע"פ שאינן נוגעות זו בזו כגון כעכין וכדאמרינן פרק אלו עוברין (פסחים דף מ"ח:) השיך

הככרות זו בזו לאחר אפייה כל שאינן בתוך כלי אינן מצטרפות ואני תמה ממה שכתב רבינו משה שכך כתב עשה עיסה פחותה מכשיעור ואפאה ונתן הפת לסל הסל מצרפן לחלה היו הככרות נושכות זו בזו וכו' חייבים בחלה אע"פ שאינם בסל דאלמא משמע מדבריו דכל שהן כככרות של בבל חייבים ולא הוצרכו לסל אלא כעכין ונראה שהוא ז"ל פירש עד שישוכו דמתניתין אפי' לאחר אפייה ואינו אלא בלישה ואפילו לר"א דמחמיר טפי מדרבנן ואמר שאף הסל מצרפן הוה סבר ריב"ל דדוקא ככרות של בבל כדאמר פרק אלו עוברין אמר רב יוסף הני נשי דידן נהוג למיפא קפיזא קפיזא א"ל אביי מאי דעתיך לחומרא חומרא דאתי לידי קולא הוא דקא מפקען ליה מחלה אמר ליה דעבדין כר"א דתנן ר"א אומר אף הרודה ונותן לסל וכו' ואמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי אליעזר ואקשי עלה והא איתמר עלה אמר ריב"ל לא שנו אלא ככרות של בבל שנושכות זו מזו אבל כעכין לא אלמא לריב"ל אליבא דר"א תרתי בעינן נשיכת ככרות וצירוף סל ורבנן הקלו בלאחר אפייה ואמרו דאין מצטרפין אלא בשנשכו בעיסה והיינו דלא הזכירו ככרות אלא העושה עיסתו קבין ונגעו זה בזה כלומר שני הקבין בעיסתן והא דתניא רבי אליעזר אומר הסל מצרפן רבי יהושע אומר תנור מצרפן רשב"ג אומר ככרות שנושכות זו בזו מצטרפות רשב"ג מחמיר הוא מדכולהו ור"א ורבי יהושע אינם מודים לו בכך ואפשר שהרב ז"ל מפרש דר"א ורבי יהושע איירי בכעכין ובשאר ככרות שהם כעין כעכין שאינם נושכות זו מזו ורשב"ג איירי בככרות הנושכות ולא פליגי וקי"ל כרשב"ג דלא אשכחן מאן דפליג עליה והא דתנן במתניתין עד שישוכו אפילו לאחר אפייה קאמר ולא גריס הרב בדברי ר"א אף הרודה אלא הרודה ות"ק סבר שהכל תלוי בנשיכה אבל סל בלא נשיכה לא מעלה ולא מוריד ור"א אליבא דריב"ל סבר דתרתי בעינן נשיכה וסל כבככרות של בבל ור"א לקולא וכדאסיקנא אמר רבי חנינא אפילו כעכין ור"א לחומרא או נשיכה כככרות של בבל או כעכין וצרוף סל קאמר זה נ"ל להעמיד דברי הרב אע"פ שהוא דחוק מאד שנמחוק הספרים שכתב בהם אף הרודה ועוד שנפרש דר"א ורבי יהושע לא דברו אלא בכעכין דוקא ועוד דלריב"ל ודאי רבי אליעזר חולק הוא על רשב"ג דהא אף ככרות הנושכות בעו צירוף סל וכיון דאליבא דריב"ל פליגי עליה דרשב"ג אנן מאן לימא לן דלא פליגי עכ"ל. ולענין מ"ש רבינו מפרש שישוכו דמתני' הוי אפי' לאחר אפייה תמהני שאיני יודע מה נשיכה שייך אחר גמר אפייה ועוד שאיני רואה הוכחה בדבריו לומר שיהא סובר כן ונראה שרבינו מפרש דמתניתין דעד שישוכו היינו שנדבקו זה בזה בתנור כמו שאירע לפעמים שנדבקים שם יפה וכשמוציאין אותם מהתנור יתראו כאילו שניהם אחד אם לא יפרידו אותם וכ"כ בפירוש המשנה ונגעו זה

בזה ר"ל בעת האפייה שנגעו קצת ככרות לקצתם שאין חייבות בחלה עד שידבקו קצתם בקצתם דיבוק יפה עכ"ל וכן פירש"י. ולענין מה שנדחק לפרש המשנה והגמרא לדעת רבינו אני איישב בלי שנמחוק גירסת הספרים ובלי דוחק והוא לומר שרבינו מפרש דר"א אומר אע"פ שלא נשכו זה בזה אם נתנן לסל הסל מצרפן והוה סבר ריב"ל דלא א"ר אליעזר הסל מצרפן אלא בככרות של בבל שהן כתבנית שכשהן דחוקות בתנור עשויות לישוך זו בזו כלומר לידבק דיבוק יפה הילכך כשלא נשכו מהני להו צירוף סל אבל כעכין שמתוך שהן בתבנית אף ע"פ שיהיו נדחקות בתנור אינם נושכות זו בזו לא מהני להו צירוף סל ורבי חנינא סבר דאף בכעכין אר"א דמהני להו צירוף סל נמצא שכשנשכו זה בזה בין לת"ק בין לרבי אליעזר מצטרפין וכשלא נשכו זה בזה ונתנן בסל לת"ק אין מצטרפין ולרבי אליעזר מצטרפין ומשמע דרשב"ג דברייתא היינו ת"ק דמתניתין ופליג ארבי אליעזר ורבי יהושע ואמר לא סל ולא תנור מצרפן אלא אם נושכות זו בזו מצטרפות בלא סל ותנור ואם אין נושכות זו בזו לא מהני להו צירוף סל ותנור ור"א ורבי יהושע סברי שאם נושכות זו בזו מצטרפות בלא סל ותנור וכשאין נושכות סל מצרפן לרבי אליעזר ותנור לרבי יהושע והשתא מ"ש רבינו היו הככרות נושכות זו בזו ונתקבץ מן הכל שיעור חלה חייבים בחלה אע"פ שאינם בסל דברי הכל היא וליכא מאן דפליג ביה. ובכן עלו דברי רבינו כהוגן בלי פקפוק:

**אפה מעט מעט וכו'**. בפרק אלו עוברין בעיא דלא איפשיטא ופסק בה בדאורייתא לחומרא ובדרבנן לקולא:

## הלכה יח

**קמח שלא רקדו וכו'**. משנה פ"ב דחלה (מ"ו):

## הלכה יט

**נחתום שעשה עיסה וכו'**. משנה בפ"ק דחלה (משנה ז').

**ומ"ש שאם לא תמכר יעשנה פת**. שם בירושלמי (הלכה ה') נחתום לא בדעתו הדבר תלוי בדעת הלקוחות הדבר תלוי שמא (לא) ימצא לקוחות והוא חוזר ועושה אותה עיסה כך נראה שהיא גירסת רבינו.

**ומ"ש אבל העושה עיסה לחלקה בצק אסורה**. שם בירושלמי:

**כתב** הראב"ד נ"ל מהגמרא שאף האשה שעשתה וכו':

**ודע** שלשון הירושלמי בפרק הנזכר כך הוא הממרח כריו של חבירו שלא מדעתו ר"י אמר נטבל ר"ל אמר לא נטבל מתיב ר"ל קמיה דר"י והא תנן וכן נשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור אם אין בשל אחת כשיעור פטורה מן החלה ואין בשל כולהון כשיעור

א"ל שניא היא שכן העושה עיסה ע"מ לחלקה בצק פטורה מן החלה א"ל והתנינן נחתום שעשה שאור לחלק חייב בחלה א"ל לא תתיבני נחתום נחתום לא בדעתו הדבר תלוי בדעת הלקוחות הדבר תלוי שמא ימצא לקוחות וימלך לעשותה עיסה ע"כ. כך היא הגירסא נכונה והיא גירסת הראב"ד והיא גירסת הרשב"א בפסקי חלה שלו ובנוסחא דידן כתוב מתיב ר"י לר"ל וט"ס הוא. וז"ל רבינו שמשון בפירוש המשנה [נחתום] שעשה שאור לחלק כדי חיוב חלה עשה בבת אחת אלא שדעתו לחלק לכמה עיסות ואין בכל חלק וחלק כשיעור ופליגי בירושלמי אי נחתום דוקא אי לא ונשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור ובין כולן יש כשיעור ולש הכל בבת אחת שלא מדעתן ירושלמי הממרח כריו של חבירו שלא מדעתו רבי יוחנן אמר נטבל ר"ל אמר לא נטבל מתיב ר"י לר"ל והתנן וכן נשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור אם אין בשל אחת מהם כדי שיעור פטורה מן החלה ואין בשל כולהון כשיעור בתמיה לומר לא נטבל וטעות סופר בירושלמי וקאמר ר"י בעושה עיסה ע"מ לחלקה [בצק] פטורה מן החלה כדמשני הכא אמר ליה שניא היא שכן העושה עיסה לחלקה בצק פטורה מן החלה אמר ליה והתנן נחתום שעשה שאור לחלק חייב בחלה אמר ליה לא תתיבני נחתום לא בדעתו הדבר תלוי בדעת הלקוחות הדבר תלוי שמא ימצא לקוחות ונטבלו מיד כלומר לא יחלק אם ימצא קונים עכ"ל. ורבינו פסק כר"י שמחלק בין נחתום לאחר והראב"ד סובר דלא קי"ל כוותיה אלא כר"ל דפליג עליה ואמר נחתום לאו דוקא ונסתייע בזה מעובדא דירושלמי דאמר דחיישי' שמא תמלך לעשותה עיסה ה"נ חיישינן שמא תמלך שלא לחלקה וכן מדיוקא דמתניתין ויש לומר לדעת רבינו שאין לנו לדחות הכלל שבידינו דהלכה כר"י לגבי ר"ל וההיא דירושלמי לא מכרעה דהתם עשתה עיסתה אטרינא שהם סופגנין ואחר כך רצתה ליקח קצת ממנה לאפותה ושאלה אם יכולה לאכלה בלא חלה כיון שאין במה שלקחה לאפות שיעור חלה ואסר לה משום שמא תמלך על כולה או על שיעור חלה לאפותה דאיכא למימר שאני התם דמתחלה עשתה כל עיסתה ע"ד לעשותה כולה אטרינא ואחר כך נמלכה לאפות קצתה דכיון דחזינן שנמלכה על קצתה איכא למיחש שמא תמלך על כולה או על כדי שיעור חלה מה שאין כן בעושה עיסתה לחלק דכיון דלא ראינו שנמלכה לא חיישינן שתמלך ומה שרצה לדייק ממתניתין דנשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור וכו' סובר רבינו דמדנקט רישא נחתום משמע בהדיא דדוקא נחתום הא שאר כל אדם שעשה עיסה לחלק פטורה ואידי דאירי רישא בנחתום נקט בסיפא בנחתום לומר דאע"ג דברישא נחתום שעשה עיסה לחלק חייב בנחתום דסיפא פטור ומשום דאין דרך אשה אחת לתת קמח לנחתום לעשות עיסה לחלק נקטה בנשים

שנתנו. ועי"ל שהרי רבינו שמשון פירש דה"ק נשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור ובין הכל יש שיעור ולש הכל בבת אחת שלא מדעתן ולפי פירוש זה לא שייך לדייק מה שדייק הראב"ד שאין זה ענין לעושה עיסה לחלק ודין עושה עיסה לחלק הא שמעינן מדיוקא דרישא כדאמרן:

### הלכה כ

**נשים שנתנו קמח לנחתום לעשות להם וכו'**. משנה שם:

## פרק ז

### הלכה א

**שתי עיסות וכו'**. משנה רפ"ד דחלה (מ"א) שתי נשים שעשו שני קבין ונגעו זה בזה אפילו הן ממין א' פטורין ובזמן שהם של אשה אחת מין במינו חייב ושלא במינו פטור. **ומה שכתב ואם ידוע שאינם מקפידין וכו' וכן מה שכתב ואם היה מקפיד וכו'**. שם בירושלמי (ה"א):

### הלכה ג

**וכיצד מצטרפות וכו'**. שם במשנה ב' אי זהו מין במינו החטים אינם מצטרפות [עם הכל] אלא עם הכוסמין השעורים מצטרפות עם הכל חוץ מן החטים ר"י בן נורי אומר שאר המינים מצטרפים זה עם זה ופסק כר"י בן נורי משום דמשמע ליה דר"י בן נורי לאו לאיפלוגי את"ק אתא אלא לפרושי דאע"ג דבירושלמי אמרו מהו שיירתא רב הונא אמר אם אומר את השיפון מין כוסמין מצטרף עם החטים שבולת שועל מין שעורים אינו מצטרף עם החטים ופירשו ר"ש והרא"ש דת"ק פליג אר"י בן נורי בשאר מינים דלת"ק שיפון מין כוסמין ושבולת שועל מין שעורים ואין מצטרפין ולי נראה שפירושם דחוק בלשון הירושלמי אלא ה"פ משום דר"י בן נורי אמר שאר מינים מצטרפין זה עם זה נראה ששיפון וכוסמין ושבולת שועל שלשתן מין אחד הם ומאחר שהחטים מצטרפות עם הכוסמין למה לא יצטרפו עם השיפון ושבולת שועל ושני רב הונא דאע"ג דשאר מינים מצטרפין זה עם זה לא יחוייב בשביל זה שיצטרפו עם החטים דבשלמא שיפון מאחר שהוא מין כוסמין להיותו דומה לו יש מקום לומר שמצטרפים עם החטים אבל שבולת שועל שהוא מין שעורים פשיטא שאינם מצטרפין עם החטים נמצא שלא למדנו מהירושלמי אלא דלת"ק אם נאמר דשיפון מין כוסמין מצטרף אבל לענין שאר מינים שמצטרפים זה עם זה ליכא מאן דפליג אר"י בן נורי. זה נ"ל שהוא דעת רבינו בפירוש הירושלמי הזה. ומה ששנינו במנחות ס"פ ר' ישמעאל (מנחות דף ע') תנא כוסמין מין

חטים שבולת שועל מין שעורים צ"ל דאף מין חטים קאמר ושפיר מצטרפים שלשתן זה עם זה דשלשתן מין שעורים הם אלא שהכוסמין הם מין שעורים ומין חטים:

## הלכה ד

**עיסת חדש וכו' ולא יתרום מאמצע שתיהן**. משנה (דף שם) וירושלמי בפ"ד דחלה וכחכמים.

**ומ"ש אלא יביא עיסה אחרת חדש או ישן**. שם בירושלמי קב חדש מצטרף ומשמע דהיינו לומר שאם היה ישן מצד זה וישן מצד זה וחדש באמצע מצרפן וה"ה אם היה חדש מצד זה וחדש מצד זה וישן באמצע שהוא מצרפן:

**בד"א בעיסה שנגעה וכו'**. בירושלמי בריש חלה (הלכה א') רמי מתניתין דחמשת מינים מצטרפין זה עם זה אמתניתין דהחטים אינן מצטרפות אלא עם הכוסמין וכו' ומשני כאן בנשוך כאן בבלול:

## הלכה ה

**עיסה שהיא וכו'**. משנה ג' פרק רביעי דחלה שני קבים וקב אורז או קב תרומה באמצע אינם מצטרפין.

**ומה שכתב או מדומע או עיסת עכו"ם** בירושלמי:

## הלכה ו

**היה באמצע עיסה וכו'**. שם במשנה.

**ומ"ש וכן אם היה ביניהם עיסת הקדש וכו' עד הרי שתי העיסות שבצדדין מצטרפות לחלה**. שם בירושלמי (הלכה ב'):

## הלכה ז

**שתי עיסות שכל אחת מהן פחותה מכשיעור וכו'**. משנה ה' שם וכחכמים:

## הלכה ט

(ח-ט) **שני עכו"ם שעשו עיסה וכו' עד מפני שעשאוה לחלק**. ירושלמי בפ"ג דחלה (הלכה ד'):

**כתב** הראב"ד אבל שני ישראלים וכו'. א"א אין דבר זה מחוור וכו' ורבינו סובר שאין לדחות הירושלמי בכך וע"כ יש למצוא טעם לדברי הירושלמי דלא תיקשי ליה מהעושה עיסתו קבין והשיכן או צרפן בסל דחייב וי"ל דשאני התם שעדיין לא היה לה שעת חובה מעולם הילכך כל שהגיע לה שעת חובה חייבת אבל הכא שכבר היה לה שעת חובה שהרי היה כשיעור ונפטרה מפני שעשאוה לחלק שוב אינה חוזרת להתחייב דה"ל כאילו הורמה ממנה חלתה באותה שעה והרי זו דומה לאותה ששנינו בפרק ג'

דחלק (משנה ג') הקדישה עיסתה עד שלא גלגלה וגלגלה הגזבר ואח"כ פדאתה פטורה שבשעת חובתה היתה פטורה ואין זה ענין אצל דיחוי דמצות:

## הלכה י

**היתה העיסה ביד עכו"ם והישראל בשותפות וכו'**. גם זה שם בירושלמי ישראל ועכו"ם שעשו שני קבין וחלקו והוסיף זה על שלו וזה על שלו ניחא חלקו של ישראל חייב חלקו של עכו"ם מהו כלום חלקו של עכו"ם חייב אלא מחמת חלקו של ישראל חלקו של ישראל חייב וחלקו של עכו"ם פטור. והראב"ד גורס כלום חלקו של ישראל חייב אלא מחמת חלקו של עכו"ם והיא הגירסא הנכונה ופסק רבינו כירושלמי הזה כפשוטו שהוא בניחותא:

**והראב"ד** כתב על דברי רבינו א"א דומה דקשיא דידיה אדידיה וכו'. ואני אומר דגם לפירוש הראב"ד קשה לירושלמי עצמו שפסק בשני עכו"ם לפטור ובשני ישראלים לחיוב דישראל ועכו"ם אמאי שניהם חייבים הל"ל של עכו"ם חייב ושל ישראל פטור לפיכך נראה ליישב הירושלמי לדברי רבינו דשל ישראל חייבת משום דכיון שחלקו היה מחובר עם של עכו"ם ועכו"ם לאו בר חיובא הוא נמצא שלא בא עיסה זו עדיין לידי חיוב חלה מעולם והוי כעושה עיסתו קבין והשיכן או צרפן בסל דחייב וז"ש כלום חלקו של ישראל חייב אלא מחמת חלקו של עכו"ם כלומר דאין חלקו של ישראל חייב אלא מפני שהמשלים שיעור חלה היה חלקו של עכו"ם דלאו בר חיובא הוא והוי חלקו של ישראל כאילו נלוש לבדו הילכך כשיוסיף עליו וישלים לכשיעור חייב ומה שאמרו אחר זה חלקו של ישראל חייב חלקו של עכו"ם פטור היינו לומר דכיון דחזינן דחלקו של ישראל חייב מטעמא דאמרן ממילא שמעינן דחלקו של עכו"ם פטור דכיון דחלק העכו"ם מחובר לחלק ישראל דבר חיובא הוא א"כ הוי כאילו לש העכו"ם שיעור חלה וכבר היה לה שעת חובה ונפטרה מפני שהיה עכו"ם באותה שעה ושוב אינה חוזרת להתחייב כמו שנתבאר וצ"ל דבעשו עיסה זו על מנת שלא לחלק ואחר כך נמלכו וחלקו מיירי דאי מתחלה עשאוה ע"מ לחלק לא היה לה שעת חובה מעולם והכי דייק לישנא דרבינו שכתב בבבא זו היתה העיסה ביד העכו"ם וביד הישראל בשותפות מה שלא כתב כן בשאר בבות והיינו לומר שלא עשאוה לחלקה אלא להיות ביניהם בשותפות ואחר כך נמלכו וחלקוה ומש"ה של עכו"ם פטורה שכבר היה לה שעת חובה אבל אם מתחלה עשאוה ע"מ לחלקה של עכו"ם נמי חייבת דהא לא היה לה שעת חובה מעולם:

## הלכה יא

**הנוטל שאור וכו' עד שיפריש חלה על הכל**. משנה פרק ג' דחלה (משנה ח').

**ומ"ש שהטבל במינו אוסר בכל שהוא**. גם זה שם במשנה:

## הלכה יב

**עיסה הטבולה לחלה וכו'**. בסוף פ' ב' דחלה (משנה ח') תנן ר"א אומר ניטלת מן הטהור על הטמא כיצד שתי עיסות אחת טמאה ואחת טהורה נוטל כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה ונותן פחות מכביצה באמצע כדי שיטול מן המוקף וחכמים אוסרין. ופירש שם רבינו א"ר אליעזר שנוטל אדם מעיסה טהורה שלא הורמה חלתה שיעור תרומה החייבת לעיסה טמאה ולעיסה טהורה ואח"כ נוטל פחות מכביצה מעיסה טמאה ומחלקה ונותן בצדה מצד א' עיסה טהורה ובצדה מצד שני עיסה טמאה ויהיה אותו החלק שהוא פחות מכביצה באמצע ואח"כ יניח השיעור שבו שיעור שתי חלות על אותו החלק הטמא שהוא פחות מכביצה ומוציאו לשם חלה על שתי העיסות ואז יהיה תורם מן המוקף כיון שכל אותם השיעורים דבוקים זה בצד זה ותהיה החלה טהורה והעיסה טהורה ג"כ עומדת בטהרתה לפי שכל אחת מהן לא נגעה אלא בפחות מכביצה אוכל טמא וכו' ומה שהוא פחות מכביצה מאוכל טמא אינו מטמא טומאת אוכלים עכ"ל. ובס"פ כשם קאמר אהא דמתניתין ותניא כביצה סברוה אידי ואידי בעיסה ראשונה וחולין הטבולים לחלה לאו כחלה דמו מאי לאו בהא קמיפלגי דמ"ס אין שני עושה שלישי בחולין ומ"ס שני עושה שלישי בחולין אמר רב מרי בריה דרב כהנא דכ"ע אין שני עושה שלישי בחולין והכא בחולין הטבולים לחלה קמיפלגי מ"ס כחלה דמו ומ"ס לאו כחלה דמו ואיבעית אימא דכ"ע חולין הטבולין לחלה לאו כחלה דמו ואין שני עושה שלישי בחולין והכא לגרום טומאה לחולין שבא"י קמיפלגי מ"ס מותר לגרום טומאה לחולין שבא"י ומ"ס אסור לגרום טומאה לחולין שבא"י ופי' רש"י ותניא בברייתא דאליבא דר"א ונותנת אף כביצה באמצע ואפ"ה לא מטמא לה לחלק עד שלא נקרא עליה שם סברוה רבנן הני דבי מדרשא דבעו למשמע מינה דר"א אין שני עושה שלישי בחולין ס"ל. אידי ואידי הך ברייתא נמי אליבא דר"א דשרי כביצה ומתניתין דאמרה פחות תרוייהו בעיסה ראשונה העיסה הטמאה ראשונה לטומאה היא ואפילו הכי קאמר ר"א בברייתא כביצה ואע"ג דמטמאת אמצעית מחמת ראשונה והו"ל שנייה לא הדרא ועבדא לה לחלה עד שלא קרא עליה שם שלישי ואע"ג דמעיסת חולין הטבולין לחלה היא עכ"ל. ובפ"ד דע"ז אסיקנא דמותר לגרום טומאה לחולין שבא"י וכן בפ"ק דחולין ובפרק קמא דנדה ורבינו פוסק כר"א ונראה שטעמו מדאמרי' בירושלמי (הלכה ג') ר' טבי וכו' אמר הלכה כר"א רבי יצחק בר נחמן אמר וכו' הלכה כר"א רב הונא אמר אין הלכה כר"א רבי יוסי ברבי בון אמר וכו' אין הלכה כר"א אתא עובדא קמיה ולא

אורי אמר תרתי כל קבל תרי אינון אמר ליה והא רבי יצחק בר נחמן אורי אפילו כן לא אורי. ויש לתמוה כיון דתרי ותרי נינהו חזר הדין לפסוק כחכמים דרבים נינהו וכבר השיגו הראב"ד:

**וכתב** א"א הוא פסק כר"א וכו'. ואפשר דכיון דרבי יצחק בר נחמן אורי מעשה רב ולא שבקינן מאי דפשיטא ליה לרבי יצחק בר נחמן משום מאי דמספקא ליה לרבי יוסי ברבי בון ועוד דאפילו לרבי יוסי ברבי בון כיון דתרי ותרי נינהו ה"ל ספיקא במידי דרבנן הוא אזלינן לקולא ומהאי טעמא נמי פסק כברייתא דקתני כביצה:

**ומה** שכתב הראב"ד מפני שהוא מטמא חלתה פחות מכביצה יש לתמוה דהא תנן פרק ב' דערלה (משנה ד') לעולם אינו מטמא עד שיהא בו כביצה:

### הלכה יג

**עושה אדם עיסה בטהרה וכו'**. משנה ו' פרק ד' דחלה:

## פרק ח

### הלכה א

**המפריש חלתו קמח וכו'**. פרק שני דחלה (משנה ה') המפריש חלתו קמח אינה חלה וגזל ביד כהן העיסה עצמה חייבת בחלה והקמח אם יש בו כשיעור חייב בחלה ואסורה לזרים דברי רבי יהושע אמרו לו מעשה וקפשה זקן זר אמר להם אף הוא קילקל לעצמו ותיקן לאחרים ורבינו שלא כתב אסורה לזרים נראה שפוסק דלא כרבי יהושע ומשמע לי שהטעם משום דס"ל דרבנן דאמרו לו פליגי עליה ופסק כוותייהו דרבים נינהו:

### הלכה ב

**אימתי מפרישין חלה וכו'**. משנה פרק ג' דחלה (משנה א') כיון שהיא נותנת את המים מגבהת חלתה ובלבד שלא יהא שם חמשת רבעים קמח:

**ומ"ש ואם אמר הרי זה חלה וכו'**. בירושלמי (הלכה א') אלא שמוסיף שם ועל הקרן שניתן תחתיה ולא ידעתי למה השמיטו רבינו:

**וכתב** הראב"ד אימתי מפרישין החלה כשיתן את המים א"א אין יפה לעשות כן וכו'. טעמו שהוא סובר שכוונת רבינו שעיקר המצוה להפריש החלה מכיון שהיא נותנת את המים וע"כ הקשה עליו דא"כ היאך שנינו שמותר לאכול עראי מן העיסה עד שתתגלגל וכתב שמה שאמרו שם בירושלמי כיון שהיא נותנת את המים זו היא ראשית עריסותיכם לא שיעשה כן לכתחלה אלא היינו לומר שאם עשה כן הרי קיים מצות ראשית עריסותיכם שהיא נחשבת עיסה וי"ל שאין דעת רבינו כמו שחשב הראב"ד אלא

אין כוונתו לומר שיהא זה עיקר המצוה שיותר טוב להמתין עד אחר גמר לישה ותיעשה הכל גוף אחד אלא כוונתו לומר שאם רצה למהר להפריש חלתה בטהרה שמא תטמא העיסה מכיון שהיא נותנת המים רשאי להפריש וזהו פירוש הירושלמי שאמרו כיון שהיא נותנת את המים זהו ראשית עריסותיכם אבל עיקר חיוב חלה משתתגלגל בחטים ותטמטם בשעורים וזהו מה שכתב בסמוך מאימתי תתחייי' העיסה בחלה משתתגלגל בחטים וזהו ממש דעת הראב"ד וזהו דעת הרשב"א והרא"ש וכתבו דהכי איתא בהדיא בירושלמי פ"ק דביצה (דף פ' ע"ד) ופרק אלו עוברין (דף ל':) דגרסינן התם הלש עיסה ביו"ט מפריש חלתה ביו"ט וכו' אמר רבי שמואל [אחוי דרבי ברכיה תיפתר] בעיסה טמאה שאינו מפריש אלא בסוף אמר רבי יוסי ברבי בון בדין היה בעיסה טהורה שלא יפריש חלתה אלא בסוף תקנה תקנו בה שיפרישנה תחלה שלא תטמא העיסה ואע"ג דגבי מאימתי תתחייב העיסה בחלה כתב רבינו משתתגלגל בחטים ויתערב הקמח במים כמו שכתב גבי אימתי מפרישין חלה ויתערב הקמח במים צ"ל דלא דמי עירוב לעירוב דעירוב דרישא היינו מה שמעורב מעצמו ע"י נתינת המים בלבד ועירוב דסיפא היינו מה שמתערב הקמח עם המים ע"י שמגלגל ומערב בידיו הקמח עם המים:

## הלכה ג

**הניח העיסה עד שלש הכל וכו'**. עד ה"ז מפריש מן הפת:

## הלכה ד

**מאימתי תתחייב העיסה בחלה וכו'**. נתבאר בסמוך:

**ומ"ש ואוכלים עראי מן העיסה עד שתתגלגל בחטים וכו'**. משנה רפ"ג דחלה (מ"א) ופירש הערוך דרך החטים ללוש ולגלגל יפה אבל השעורים כשילוש אותן עיסתו מתפרדת ואינו יכול לגלגלן יפה על כן מטמטמו ביד ועוזבו עכ"ל.

**ומ"ש והכוסמין כחטים ושבולת שועל ושיפון כשעורים** נראה שהוא נלמד מדאמר במנחות פרק ששי (דף ע') כוסמין מין חטים שיפון ושבולת שועל מין שעורים ומפרש רבינו דאף לענין גלגול וטמטום קאמר והכוסמין אע"ג דמצטרפים אף עם השעורים מ"מ טבע עיסתה לענין גלגול כעיסת חטים:

## הלכה ה

**נתגלגלה בחטים ונטמטמה בשעורים וכו'**. משנה רפ"ג דחלה שם:

## הלכה ו

(ו-יג) פה יש חסרון הרבה בספרי רבינו מטעות סופר ולכן אעתיק כל מה שחסר ואחר כך אבארנו והילך מה שחסר (ה"ו-הי"ג): עיסה שנדמעה עד שלא תתגלגל פטורה

משתתגלגל חייבת וכן המקדיש עיסתו או המפקיר אותה קודם שתתגלגל ופדאה או זכה בה ואח"כ גלגלה או הקדישה או הפקיר אותה אחר שנתגלגלה ופדאה או זכה בה ה"ז חייבת בחלה. הקדישה קודם שתתגלגל ונתגלגלה ביד ההקדש ואחר כך פדאה פטורה שבשעת חובתה היתה פטורה. וכן נכרי שנתן לישראל לעשות לו עיסה ונתנה לו במתנה עד שלא גלגלה חייבת משגלגלה פטורה גר שנתגייר והיתה לו עיסה נתגלגלה עד שלא נתגייר פטורה ואם משנתגייר חייבת ואם ספק חייבת בחלה לפי שהוא עון מיתה וזר שאכל חלת ספק זו וכיוצא בה אין חייב עליה חומש. עיסה שנולד לה ספק טומאה קודם שתתגלגל יעשנה בטומאה לפי שמותר לטמא חולין שבא"י ותשרף חלתה נולד לה אחר שנתגלגלה ספק טומאה שודאה מטמא את החולין מן התורה יגמרנה בטהרה שכל שודאה מטמא את החולין גזרו על ספיקו בחולין הטבולים לחלה שלא יטמאו אותן הואיל ונטבלו לחלה ותהיה החלה הזאת תלויה לא נאכלת ולא נשרפת. לא יעשה אדם עיסתו בטומאה לכתחלה אלא יזהר וישתדל ויטהר הוא וכליו כדי להפריש חלה טהורה היה בינו ובין המים יותר מד' מילין יעשנה בטומאה ויפריש חלה טמאה. אין עושין חלת ע"ה בטהרה אבל עושין עיסת חולין בטהרה כיצד מגבל העיסה זה החבר ומפריש ממנה כדי חלתה ומניחה בכלי גללים או כלי אבנים או כלי אדמה שאין מקבלים טומאה וכשיבא ע"ה נוטל את שתיהן את העיסה ואת החלה ואומרים לו הזהר שמא תגע בחלה שמא תחזור לטבלה ומפני מה התירו לו זה משום כדי חייו של גבל. אשת חבר מרקדת ובוררת עם אשת עם הארץ אבל משתטיל מים לעיסה לא תסייע מפני שהיא עושה עיסתה בטומאה וכן הנחתום שעושה בטומאה לא לשין וכו'. והילך ביאורו:

## הלכה ז

(ו-ז) **עיסה שנדמעה עד שלא תתגלגל פטורה משתתגלגל חייבת**. משנה ב' שם:
**וכן המקדיש עיסתו וכו' עד שבשעת חובתה היתה פטורה**. משנה ג' שם ובמנחות פ' ר' ישמעאל (מנחות דף ס"ז) יליף מקרא דגלגול הקדש פוטר.
**ומ"ש או הפקיר אותה**. נלמד מדין הקדש:

## הלכה ח

**וכן נכרי שנתן לישראל לעשות לו עיסה וכו'**. משנה ה' שם:

## הלכה ט

**ומ"ש גר שנתגייר והיתה לו עיסה וכו'**. משנה שם ואיתא בפ' הזרוע (חולין דף קל"ד):
**ומ"ש ואם ספק חייבת בחלה לפי שהוא עון מיתה וכו'**. ג"ז משנה שם בפ"ג דחלה ובירושלמי מפרש טעמא:

## הלכה י

**עיסה שנולד לה ספק טומאה וכו'**. משנה ב' שם נולד לה ספק טומאה עד שלא גלגלה תיעשה בטומאה משגלגלה תיעשה בטהרה:

**ומ"ש לפי שמותר לטמא חולין שבארץ ישראל וכו' וכן מה שכתב ספק טומאה שודאה מטמא את החולין מן התורה וכו' עד ולא נשרפת**. בפרק קמא דנדה (דף ז'):

**וכתב** הר"י קורקוס ז"ל שהלשון הכתוב בספרי רבינו שכל שודאו מטמא את החולין גזרו על ספיקו בחולין הטבולין לחלה שלא יטמאו אותם ט"ס הוא וצריך להיות גזרו על ספיקו דחולין הטבולים לחלה שיטמאו אותם והוא ליתן טעם לדין שכתב בסוף דבריו שחלתה תלויה כי להיות ודאו חמור החמירו בספיקו להיות החלה תלויה ואסורה ליאכל משא"כ בטבולת יום שחלתה טהורה לפי שודאה קל לא החמירו בספיקה אפילו בטבולה לחלה כיון דמדינא לאו כחלה דמו ואף ע"פ שלשון רבינו נראה שבא לתת טעם למה שכבר הזכיר דיגמרנה בטהרה א"א שתהיה זו כוונתו מכח הסוגיא דפרק קמא דנדה הנזכר וגם ממקומו הוא מוכרח דאדרבה כל הטומאה יותר קלה ראוי לומר בספיקה יגמור בטהרה שכיון שמן התורה אין כאן טומאה איך יגמרנה בטומאה אלא ודאי מה שהצריכו ספק שודאו מטמא את החולין להיות חלתה טהורה הוא שהצריכו כן ועל סוף הלשון סמך רבינו עכ"ל:

## הלכה יא

**לא יעשה אדם עיסתו בטומאה וכו'**. נלמד ממה שיבא בסמוך:

**היה בינו ובין המים יותר על ד' מילין וכו'**. בירושלמי פ"ב (הלכה ב') ובפרק העור והרוטב (חולין דף קכ"ב) לגבל ולתפלה ולנט"י ד' מילין ודברי רבינו כפירוש רש"י דמ"ש ל"ש אלא לפניו וכו' לא קאי אלא לתפלה ולנ"י ולא לגבל וכן נראה מהירושלמי שכתבתי שלא חילק בכך:

## הלכה יב

**אין עושין חלת ע"ה בטהרה וכו' עד משום כדי חייו של גבל**. בסוף פרק הניזקין (גיטין דף ס"ב):

## הלכה יג

**אשת חבר מרקדת וכו'**. משנה בסוף פרק הניזקין (גיטין דף ס"א) ובסוף פרק ה' דשביעית (משנה ט'):

**וכן הנחתום שעושה בטומאה וכו'**. משנה בע"ז פ' רבי ישמעאל (נ"ה):

### הלכה יד
**הלוקח מנחתום ע"ה בסוריא וכו'**. ירושלמי פ"ד דחלה (ה"ד):

### הלכה טו
**הלוקח בח"ל מן הנחתום וכו' עד סוף הפרק**. גם זה ירושלמי שם:
**כתב** הראב"ד ואין צ"ל המתארח אצלו א"א מהגמרא נראה וכו'. ואני אומר דבנוסחא דידן בירושלמי פ"ד דחלה כתוב כדברי רבינו דלא שרי במתארח אלא אצל בע"ה אלא דמסיים בה רבי יונה בשם ר' חנניה חברין דרבנין במתארח אצלו לעיסתו אמר רבי יונה והן שראו אותו מגבל אצל אחר וצריך טעם למה השמיטה רבינו ואפשר לומר שסובר רבינו שדברי יחיד הם ולית הלכתא כוותיה:

## פרק ט

### הלכה א
**מצות עשה ליתן כל זובח בהמה טהורה וכו' עד אבל לא במוקדשים**. בר"פ הזרוע (חולין דף ק"ל):

### הלכה ב
**כל הקדשים שקדם מום קבוע וכו'**. משנה שם ובפ"ב דבכורות (דף י"ד):

### הלכה ג
**ספק בכור חייב במתנות וכו' עד שהמוציא מחבירו עליו הראיה**. בפרק ב' דבכורות (דף י"ח:). ובענין נסתפק בשנים ולקח הכהן מספק וכו' פסק כרבי יוסי לגבי ר"מ ועוד דבפ"ק דמציעא (דף י"ב:) פסק שמואל כרבי יוסי דאמר עשו את שאינו זוכה כזוכה ואע"ג דבפרק כל הגט (גיטין דף ל') אמר עולא מתניתין כרבי יוסי ואמוראי פליגי ואמרו כולהו כעולא לא אמרי כיחידאה לא מוקמינן איכא למימר דלאו דסבירא ליה דלית הלכתא כוותיה אלא דמ"מ רצו להעמיד סתם מתניתין כרבים ועי"ל דיש לחלק בין ההיא דפרק כל הגט להההיא דפ"ב דבכורות וההיא דפרק קמא דמציעא:

### הלכה ד
**בהמת קדשים שנפסלה במומה וכו'**. בפרק הזרוע (חולין דף קל"ב) תנן בכור שנתערב במאה בזמן שמאה שוחטים את כולם פוטרים את כולם אחד שוחט את כולם פוטרים לו אחד ובגמרא ואמאי יבא עליו כהן משני צדדין וכו' אמר רב אושעיא בבא לידי כהן ומוכרו לישראל במומו:

## הלכה ה

**אין חייב במתנות וכו'**. פשוט הוא ולא נכתב אלא להיות הצעה לדינים הבאים אחריו:
**כלאים הבא מכבש ועז חייב במתנות**. בפ' הזרוע בברייתא ודריש לה מיתורא דאם:
**ומ"ש וכוי אע"פ שהוא ספק וכו'**. בפרק הזרוע ת"ר הזרוע והלחיים והקיבה נוהגים בכלאים ובכוי רבי אליעזר אומר כלאים הבא מן העז ומן הרחל חייב במתנות (מן התייש ומן הצביה) פטור מהמתנות מכדי קי"ל דלענין (כסוי הדם) מתנות לא משכחת לה אלא בצבי הבא על התיישה ובין לרבי אליעזר בין לרבנן מספקא להו אי חוששין לזרע האב ובשה ואפי' מקצת שה קא מיפלגי וכו' בשלמא לרבי אליעזר וכו' אלא לרבנן נהי נמי דקסברי שה ואפילו מקצת שה פלגא לישקול ואידך פלגא לימא ליה אייתי ראיה דאין חוששין לזרע האב ושקול אמר רב הונא בר חייא מאי חייב נמי דקאמר בחצי מתנות. הא דאמר מכדי קי"ל דלענין מתנות לא משכחת לה אלא בצבי הבא על התיישה וכו' פירוש דבפרק אותו ואת בנו (חולין דף ע"ט:) מקיש אהאי ברייתא במאי עסקינן אילימא בתיש הבא על הצבייה וילדה בשלמא לר"א וכו' אלא לרבנן נהי דסברי שה ואפילו מקצת שה פלגא לא יהיב ליה אידך פלגא לימא ליה אייתי ראיה דחוששין לזרע האב ושקול ואסיקנא דלא משכחת להאי פלוגתא דרבנן ור"א אלא בצבי הבא על התיישה וכו' ובפ' הזרוע (חולין דף קל"ב) אמרינן בתר הכי כי אתא רבין א"ר יוחנן כוי לרבנן חייב בכולהו מתנות דתניא שה מה ת"ל אם שה לרבות את הכוי. וכתב הר"ן פירש"י דאע"ג דמספקא לן אי חוששין לזרע האב להכי אהני רבוייא דאפילו לית ביה אלא מקצת שה חייב אף בחצי האחר דבלאו רבוייא הוא מיחייב בפלגא דשה ואפילו מקצת שה משמע ואהני רבוייא דאם לאידך פלגא והאי פירושא לא נ"ל דכיון דאיצטריך רבויא ניפשוט מינה דחוששין לזרע האב דאי אין חוששין אמאי איצטריך קרא לרבויי וברי"פ בתרא דיומא (דף ע"ד) נמי אמרינן גבי הא דתניא כוי וחצי שיעור הואיל ואינו בעונש אינו באזהרה ת"ל כל חלב ומוכחינן מינה דכוי בריה בפני עצמה היא דאי ספיקא וכי איצטריך קרא לרבויי ספיקא לפיכך נ"ל דרבין ורבי יוחנן דאסיק דכוי לרבנן חייב בכולהו מתנות לאו בצבי הבא על התיישה מוקי לה אלא ס"ל דכוי בריה בפני עצמה ורבייה קרא לשוויי כבהמה ומיהו מודה לרב הונא בר חייא דכוי הבא מן הצבי ומן התיישה אינו חייב אלא בחצי מתנות ומדברי הרמב"ם למדתי שכך כתב בפ"ט מהלכות בכורים הכוי אע"פ שהוא ספק מפרישין ממנו כל המתנות צבי הבא על העז וילדה חייב בחצי מתנות אם שה אפילו מקצת שה ע"כ אבל אינו נראה כן מסוגיית אותו ואת בנו עכ"ל הר"ן. ונראה דהיינו מדתניא בפרק אותו ואת בנו (חולין דף ע"ט:) כלאים הבא מן העז ומן הרחל אותו

ואת בנו נוהג בו כוי אין אותו ואת בנו נוהג בו אמר רב חסדא איזהו כוי שנחלקו בו רבי אליעזר וחכמים הבא מן התייש ומן הצביה וכו' דמשמע בהדיא דכוי לאו בריה בפני עצמו הוא אלא הבא מן הבהמה ומן החיה הוא:

**והטור** כתב על דברי רבינו איני מבין דבריו למה מפרישים כל המתנות כיון שאינו חייב ליתנם והלא אינם טובלים ע"כ טעמו שהבין בדברי רבינו שדעתו לומר דכוי היינו הבא מן הבהמה ומן החיה וקאמר דמפרישים ממנו כל המתנות ולא יתנם כולם לכהן דבצבי הבא על העז יתן החצי ובתייש הבא על הצבייה לא יתן כלום והוקשה לו אם אינו נותנם למה הוצרך להפרישם ועוד יש לתמוה על רבינו דמנא ליה הא דרבי יוחנן חייב בכל קאמר משמע דחייב ליתנם כולם לכהן ועוד דמשמע דמייתי לה גמרא לומר דליתא לדרב הונא דאמר מאי חייב דאמרי רבנן חייב בחצי מתנות דהא רבי יוחנן אמר דחייב בכולהו מתנות:

**וליישב** דברי רבינו נראה דודאי סבר דכוי בריה בפני עצמה היא כמו שכתב הר"ן וכרבי יוסי בפרק אותו ואת בנו וכרב יהודה דאמר התם הכי ורב חסדא דאמר בפרק אותו ואת בנו איזהו כוי שנחלקו בו רבי אליעזר וחכמים הבא מן התייש ומן הצבייה סבר דכוי זה הבא מן הבהמה ומן החיה וכמ"ד התם הכי ולא קי"ל כוותיה:

**ועי"ל** דלא גריס רבינו בברייתא דפרק אותו ואת בנו כדברי ר"א כוי אין אותו ואת בנו נוהג בו אלא הכי גריס מן התייש ומן הצביה אין אותו ואת בנו נוהג בו וכמו שהיא שנויה בפרק הזרוע גבי מתנות דהשתא ע"כ ל"ג בדברי רב חסדא איזהו כוי דר"א לא איפליג אלא אכלאים ולא אכוי ואע"ג דרש"י דחה גירסא זו בברייתא משום דא"כ מאי אתא רב חסדא לאשמועינן י"ל דטובא אשמעינן דלא נימא דהא דאמר ר"א הבא מן התייש ומן הצביה לאו דוקא דהוא הדין לבא מן הצבי ומן התיישה ולא אתא אלא לאפוקי מן העז ומן הרחל וכדאמר רב פפא לענין אותו ואת בנו משכחת לה לפלוגתייהו דרבנן ורבי אליעזר בין בתייש הבא על הצביה בין בצבי הבא על התיישה קמ"ל וכן מתבאר מדברי רבינו בכסוי הדם דכוי בריה בפני עצמה היא.

**ומ"ש הכוי מפרישין ממנו כל המתנות** היינו לומר שמפרישים ונותנם לכהן כולם שאע"פ שהוא ספק נתרבה מאם וכדרבין אמר רבי יוחנן ובצבי הבא על העז פסק דחייב בחצי מתנות כרבנן דאמרי חייב וכדאסיק רב הונא בר חייא ובתייש הבא על הצביה ליכא לאוקמי דאם כן לרבנן נמי ליפטר דנהי נמי דאפילו מקצת שה אמרינן מאן לימא לן דאיכא מקצת שה דילמא אין חוששין לזרע האב וכוליה צבי הוא והמע"ה ואל יקשה על מה שכתבתי שרבינו סובר דכוי בריה בפני עצמה היא ממה שכתב בפ"א ממאכלות

אסורות כלאים הבא מבהמה טהורה עם חיה טהורה הוא הנקרא כוי חלבו אסור וכו' שזו נוסחא משובשת ובנוסחא האמיתית אין כתוב בבא זו הוא הנקרא כוי אלא בבבא למעלה ממנה כתוב וכל שיסתפק לך אם הוא מין חיה או בהמה והוא הנקרא כוי חלבו אסור:

## הלכה ו

**אחד השוחט לאכילת עכו"ם וכו'**. **כתב** הראב"ד פירוש דילפינן מכיסוי הדם וכו'. ואין צורך ללמוד משם דתוספתא ערוכה היא בפרק תשיעי דחולין השוחט לרפואה לאכילת עכו"ם לאכילת כלבים חייב במתנות:

## הלכה ז

**בהמת השותפים חייבת וכו'**. בר"פ ראשית הגז (חולין דף קל"ה) וכת"ק:

## הלכה ט

(ח-ט) **הלוקח בהמה מפירות שביעית וכו'**. פ"ק דבכורות (דף י"ב).

**כהנים ולויים פטורים וכו'**. **וספק הם הלוים וכו' עד מנדין אותו עד שיתן**. בפרק הזרוע (חולין דף קל"ב):

**ומ"ש רבינו ואם נטל הכהן לא יחזיר** תמה עליו הר"ן דמאי שנא מספק בכור שאם תקפו כהן מוציאין מידו כדאמרי' בפ"ק דמציעא (דף ו':) וי"ל דאין כאן תמיהא שרבינו סובר ג"כ בההיא שאם תקפו כהן אין מוציאין מידו שכן כתב בפרק ה' מהלכות בכורות ושם ביארתי טעמו:

## הלכה י

**השוחט לעכו"ם ולכהן וכו'**. הטור כתב על דברי רבינו ואינו נראה כן מתוך הגמרא אלא בשותף עם הכהן בכל ענין צריך לרשום ובעכו"ם אם יושב עמו במטבחיים אז אין צריך לרשום עכ"ל. ואמת כן משמע פשט השמועה דהכי איתא בפרק הזרוע (חולין דף קל"ג) על מתניתין דהמשתתף עמהם צריך שירשום ואפילו עם העכו"ם ורמינהו המשתתף עם כהן צריך לרשום והמשתתף עם העכו"ם וכו' אין צריך לרשום הב"ע דיתיב עכו"ם אמסחתא דכוותא גבי כהן דיתיב אמסחתא אמאי צריך לרשום דאמרי בישרא קא זבין אי הכי עכו"ם נמי אמרי בישרא קא זבין אלא הב"ע דיתיב אכספתא דכוותא גבי כהן דיתיב אכספתא אמאי צריך לרשום אמרי הימוני הימניה עכו"ם נמי אמרי הימוני הימניה אין אמונה בעכו"ם איבעית אימא סתם עכו"ם מיפעא פעי ופירש"י דיתיב עכו"ם אמסחתא כשהטבח מוכר הבשר דמוכחא מילתא דעכו"ם שותף הוא וכו'. דיתיב עכו"ם אכספתא על הארגז שנותן בה הטבח המעות כשמקבלם תמיד מהלוקחים דהא

ודאי מוכחא מילתא שפיר דעכו"ם שותף בה. דאמרי הרואים הימוני הימניה לשמרם לו שלא יגנבום הימנו. אין אמונה בעכו"ם אין ישראל רגילים להאמין בהם איבעית אימא לעולם כדאוקימנא מעיקרא דיתיב עכו"ם אמסחתא וכהן נמי דיתיב אמסחתא ולא דמו דסתם עכו"ם מיפעא פעי תדיר הוא צועק אל תתנם בכך אלא בכך והכל יודעים שיש לו חלק בה אבל כהן צנוע הוא וסומך על הטבח ואין הכל יודעים שהוא שותף וזה מבואר כדברי הטור. וליישב דברי רבינו צ"ל שהוא ז"ל סובר דכי אמרינן ואב"א עכו"ם מיפעא פעי לא בדיתיב אמסחתא היא אלא אע"ג דלא יתיב אמסחתא עכו"ם מיפעא פעי אפילו חוץ למטבחי' ומודיע לכל שהוא שותף ומש"ה תניא דהמשתתף עם העכו"ם אינו צריך לרשום ומתניתין דקתני המשתתף עמהם צריך לרשום אכהן דוקא קאי ולא אעכו"ם ומאי עמהם עם כהנים דעלמא וה"מ בדלא יתיב אמסחתא או אכספתא אבל אי יתיב אמסחתא או אכספתא אין צריך לרשום דמוכחא מילתא שהוא שותף וז"ש ונושא ונותן עמו דיתיב אכספתא נמי בכלל נושא ונותן שהרי הוא מקבל ממנו המעות שקיבל מהלוקחים דאל"כ איכא למיתמה על רבינו דנהי דפסק כלישנא דאי בעית אימא משום דבתרא היא אמאי פסק לענין משתתף עם כהן כלישנא דמסחתא דקמא הוא לכך אני אומר שפסק כדברי שניהם דס"ל לרבינו דלענין דינא לא פליגי לישני:

**ואהא** דתנן צריך שירשום פירש"י שיעשה בו סימן שיבינו הרואים שאינו כולו של ישראל והר"ן כתב ישראל המשתתף עמהם שוחטים ומקבלים ביניהם פטור מהמתנות אפילו חלקו של ישראל ומיהו צריך שירשום ויעשה לו סימן כמו שהיו רגילים לרשום בשר שפטור מהמתנות וכדי שיבינו הרואים שאין כולם של ישראל ולא יחשדוהו ברשע. והרמב"ם כתב בפ"ט מהלכות בכורים המשתתף עם הכהן צריך שירשום חלקו כדי שיניח המתנות בחלק הכהן שאם לא סיים חלקו חייב במתנות מפני שאין הכל יודעים שהכהן שותף בו וכו' ואיכא למידק [וחלקו] של ישראל אמאי פטור והא אמרינן בגמרא דכוי הבא מצבי שבא על התיישה דלרבנן חייב בחצי מתנות משום דשה אפילו מקצת שה משמע וה"נ נהי דחלקו של כהן פטור חלקו של ישראל מיהא ליחייב איכא למימר דלא דמי דנהי דאמרינן דשה ואפילו מקצת שה ה"מ דכל שיות שבו חייב דבכה"ג כוליה שה מיקרי אבל הכא דמקצת שיות פטור כה"ג לא חייב רחמנא עכ"ל. ודע שיש בקצת ספרי רבינו חסרון וכך צריך להגיה והמשתתף עם העכו"ם אינו צריך לרשום:

## הלכה יא

**התנה הכהן עמו וכו'**. בסוף המשנה הנזכרת ואם אמר [לו] חוץ מן המתנות פטור מן המתנות ומפרשה רבינו כשהכהן שותף עמו חוץ מן המתנות ורש"י פירשה בשמכר לו

הכהן פרה חוץ מן המתנות. בספר כתיבת יד כתוב בדברי רבינו התנה הכהן עמו שהוא מוכר הכל חוץ מן המתנות.
**ומ"ש אבל אם אמר לו הכהן ע"מ שהמתנות שלי וכו'**. שם:

## הלכה יב

**היה הכהן שותף בראש וכו'**. שם.
**ומ"ש אמר לו הכהן הרי הבהמה כולה שלי וכו'**. שם בעיא דאיפשיטא (דף קל"ד):

## הלכה יד

**בהמה שלא הורמו מתנותיה וכו'**. מסקנא דגמרא שם (דף קל"ב:):
**ומה שכתב והמתנות עצמן אסור לישראל לאכלן וכו' עבר ואכלן וכו'**. שם (דף ק"ל:) אמר רב חסדא המזיק מתנות כהונה או שאכלן פטור מלשלם מאי טעמא איבעית אימא משום דכתיב וזה איבעית אימא משום דהוה ליה ממון שאין לו תובעים ופירש רש"י המזיק מתנות כהונה קודם שיתנם לכהן השליכן לאור או לים. דכתיב בהן וזה דמשמע בעודם קיימות חייב ליתנם אבל אינם קיימות לא חייב הכתוב בהם תשלומין. שאין לו תובעים אין לו בעלים שיוכלו לתבעו בדין שזה יכול לומר לכהן אחר אני נותנם ולא לך. והר"ן כתב על פירוש רש"י ותמהני אם כן מאי איריא [הזיק] אפילו איתנהו בעינייהו נמי אין להם תובעים ומשמע לי דה"ק כיון דמתנות כהונה ממון שאין לו תובעים הוא נהי דכי איתנהו בעינייהו מיחייב משום מצוה כי ליתנהו בעינייהו אין כאן מצוה ולא דין ממון הילכך פטור לגמרי לפיכך נ"ל דאפילו בבא לצאת ידי שמים פטור ולא נתחוור לי מה שכתבו התוספות דאיכא בין לישנא קמא ללישנא בתרא דלמאן דמפיק לה מדכתיב וזה אפילו בבא לצאת ידי שמים פטור וללישנא בתרא כיון דלא פטר ליה אלא משום דהוי ממון שאין לו תובעים בבא לצאת ידי שמים חייב ולא ידעתי למה דהנהו גווני דאמרינן בהו בפרק הגוזל ובפרק המפקיד בספק ממון דחייב בדיני שמים לא דמי להאי כלל דהכא אי לא מיחייב משום מצוה משום מאי מיחייב ומיהו ודאי לתרתי לישני מדת חסידות שישלם מדמייתי עלה בגמרא ת"ש בע"ה העובר ממקום למקום וצריך כלומר שנצטרך למזונות נוטל לקט שכחה ופאה ומעשר עני וכו' מכל מקום משמע דלכולהו לישני אפילו בבא לצאת ידי שמים פטור ואין בזה אלא מדת חסידות בלבד עכ"ל. ורבינו **כתב אינו חייב לשלם מפני שאין לו תובע ידוע** משמע דס"ל כדברי התוספות ופסק כלישנא בתרא לחומרא דאם לא כן אמאי שבקיה ללישנא קמא דיהיב טעמא מקרא ותו איכא למידק הכי מדשני לישנא דרב חסדא דאמר פטור וכתב אינו חייב דמשמע אין בית דין מחייבין אותו ומדנקט גבי אכלן עבר משמע דלכתחלה מיהא אסור לאכלן:

**ומה שכתב והקונה אותם וכו'**. יתבאר בסמוך:

## הלכה טו

**אמר לטבח וכו'**. בקצת ספרי רבינו יש טעות סופר והכי גרסינן אמר לטבח מסור לי בני מעיה של פרה והיו בהם מתנות נותנם לכהן ואינו מנכה הטבח לו מן הדמים לקחם ממנו במשקל נותנם לכהן ומנכה הטבח לו מן הדמים והוא משנה שם (דף קל"ב) אמר [לו] מכור לי בני מעיה של פרה זו והיו בהם מתנות נותנם לכהן ואין מנכה לו מהדמים לקחן הימנו במשקל נותנן לכהן ומנכה לו מן הדמים ופירש"י נותנם לוקח זה לכהן ואין המוכר מנכה ללוקח מהדמים שהרי היה יודע הלוקח שהמתנות שם וזה לא מכר לו הקיבה. לקח ממנו במשקל הליטרא כך וכך ושקל לו הקיבה נותנם לו לוקח לכהן שהרי הגזילה אצלו וצריך להשיב והטבח ינכה לו מהדמים ע"כ שמכר דבר שאינו שלו ובגמרא (דף קל"ד) אמר רב לא שנו אלא ששקל לעצמו אבל שקל לו טבח הדין עם הטבח ורב אסי אמר אפילו שקל לו טבח הדין עמו לימא בדרב חסדא קמיפלגי דאמר רב חסדא גזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו רצה מזה גובה רצה מזה גובה וכו' לא דכ"ע אית להו דרב חסדא והכא במתנות כהונה נגזלות קמיפלגי ופירש"י לא שנו היכא דלקח ממנו במשקל דקתני נותנם לוקח לכהן והוא חוזר ותובע דמים מן הטבח אלא בששקלן לוקח לעצמו דכיון דטבח לא נגע בהן אינו בעל דינו של כהן לפיכך זה לוקח נותנם והוא שואל לו הדמים שעל הטבח היה מוטל אבל שקלן לו הטבח הדין של כהן ומחלוקתו ותביעתו אף עם הטבח והטבח חוזר עליהם אם יש בעין נותנם לכהן והכי מפרש בריש הגוזל דאף עם הטבח קאמר עכ"ל. ופסקו הפוסקים כרב משום דרבו הוא וכתב הר"ן על דברי רבינו שנראה מדבריו שהוא מפרש אמר רב לא שנו דחייב הלוקח ליתן לכהן אלא ששקל לעצמו אבל לא שקל לעצמו רשאי הלוקח לאכלן שהראשון הוא שגזלן והלוקח מותר לאכלן מפני שמתנות כהונה נגזלות ע"כ. ומ"מ יש לתמוה על רבינו למה השמיט חילוק בין שקל לעצמו ללא שקל לעצמו כמו שחילק רב וי"ל משום דאמרינן בגמרא איכא דמתני לה באפי נפשה רב אמר מתנות כהונה נגזלות ורב אסי אמר אין נגזלות ולההוא לישנא לא מפלגינן בין שקל לעצמו ללא שקל לעצמו ופסק כההוא לישנא משום דלישנא בתרא הוא וגם משום דלההיא לישנא אתיא מתניתין כפשטה:

## הלכה טז

**המשלח בשר לחבירו וכו'**. תוספתא פ' הזרוע המשלח בשר לחבירו והיו בו מתנות אין חוששין שמא מתנות כהונה הם פירוש אינו חושש שמא גזל אותם המשלח אלא תולה שמהכהן קנאם דאחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזקינן:

**מקום שאין בו כהן**. בס"פ הזרוע (חולין דף קל"ב):

### הלכה יז

**הרוצה ליתן המתנות לכהן אחד וכו' ואם היו של שור וכו'**. שם (דף קל"ב:):

### הלכה יח

**איזהו הזרוע וכו' עד פיקה של גרגרת**. משנה שם (דף קל"ד:):

**ומ"ש עם הלשון שביניהם**. כן פירש"י שם:

### הלכה יט

**אין מולגין אותן וכו'**. שם הלחיים למאי אתא להביא צמר שבראשי כבשים ושיער שבזקן תיישים.

**ומ"ש והקיבה בחלב שעליה וכו' עד לבעלים**. גם זה שם:

### הלכה כ

**הכהנת אוכלת המתנות וכו' עד בגלל אשתו**. שם (דף קל"א):

**ומה שכתב אבל חללה וכו'**: **ואם רצה הכהן למכור המתנות וכו'**. אפילו לעכו"ם או להאכילה לכלבים:

### הלכה כא

**כהן שהיו לו חברים וכו'**. בפרק הזרוע (חולין דף קל"ג) האי כהנא דאית ליה צורבא מדרבנן בשבבותיה ודחיקא ליה מילתא ליזכי ליה מתנתא ואע"ג דלא אתי לידיה במכרי כהונה ולויה ונראה שסובר רבינו דצורבא דרבנן לאו דוקא אלא אורחא דמילתא נקט ומיהו דחיקא ליה שעתא בעינן כדאיתא התם כי אמרי אנא למאן דלא אפשר ליה.

**ומ"ש אבל היה הכהן שמשו וכו'**. שם גבי עובדא דרבא:

### הלכה כב

**לא יחטוף הכהן וכו' עד סוף הפרק**. שם וכתבו התוספות שאם ערב להם מבושל יותר מצלי אין לכפותו לאכול צלי כי דרך המלכים לאכול מה שערב להם יותר:

## פרק י

### הלכה א

**מצות עשה ליתן לכהן ראשית הגז וכו' ולוים בכלל ישראל במצוה זו**. כלומר אע"ג דבזרוע לחיים וקיבה לוים פטורים בראשית הגז חייבים וטעמא משום דהתם לא נפטרו לוים אלא משום דכתיב מאת העם ומספקא לן דילמא לוים לא הוו בכלל עם אבל בראשית הגז דלא אידכר ביה עם לא באו לכלל ספק:

**ואין לראשית הגז שיעור מן התורה ומד"ס שלא יפחות מס' וכו'**. בפרק ראשית הגז (חולין דף קל"ז:) אמרינן דראשית הגז בס' ומשמע התם דהיינו מדרבנן דאילו מדאוריית' בכל שהוא דומיא דתרומה דמייתי התם:

**ואינה נוהגת אלא בארץ**. אע"ג דתנן בפרק ראשית הגז (חולין דף קל"ה) דנוהג בארץ ובחו"ל הא אמר רב נחמן התם (דף קל"ו:) נהוג עלמא כתלתא סבי וחד מינייהו ר' אלעאי דאמר ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ:

**ומה שכתב בין בפני הבית וכו' אבל לא במוקדשין**. שם במשנה:

## הלכה ב

**ומ"ש כיצד הרי שהקדיש בהמות וכו' או הקדיש בהמה וכו'**. שם בגמרא אבל לא במוקדשין מאי טעמא לא אמר קרא [גז] צאנך ולא צאן הקדש והקשו על זה טעמא דכתב רחמנא גז צאנך הא לאו הכי ה"א קדשים חייבים בראשית הגז וכו' עד יצא זה שמחוסר גזיזה פדייה ונתינה. והר"י קורקוס ז"ל תמה על רבינו שכתב הרי שהקדיש בהמתו לבדק הבית וגזזה וכו' שהרי אוקימתא זו נדחית משום דלא אתיא אלא למ"ד קדשי בדק הבית לא בעו העמדה והערכה ואילו רבינו פסק בפרק חמישי מהלכות ערכין דבעו העמדה והערכה וע"ק שכתב אוקימתא דרב מני דאמר חוץ מגיזה דלא מיתרצא אלא בדאמר חוץ מגיזה וכחישה ולמה השמיט רבינו כחישה וע"ק למה השמיט רבינו אוקימתא דרב והאריך ונדחק מאד ביישוב תמיהות אלו. ולי אין כאן תמיהא כלל דרבינו לא נחת הכא לענין דינא כלל אלא לומר דמשכחת לה דאיצטריך קרא דצאנך למעוטי מוקדשין או כגוונא קמא למ"ד קדשי בדק הבית לא בעו העמדה והערכה או כדאמר חוץ מגיזתה בענין שיועיל ולא חש להביא אוקימתא דרב דכיון דאייתי תרי גווני דאיצטריך קרא סגי:

## הלכה ג

**כל הקדשים וכו' פטורים מראשית הגז**. משנה שם (דף ק"ל) ופרק ב' דבכורות (דף י"ד):

## הלכה ד

**אין חייבין בראשית הגז אלא הכבשים בלבד**. משנה פרק ראשית הגז (חולין דף קל"ה) ויליף לה בגמרא (דף קל"ז) מדכתיב לעמוד לשרת כלומר וראשית גז צאנך תתן לו כי בו בחר לעמוד לשרת שיתן לו דבר הראוי לשירות ואין דבר הראוי לשירות אלא של רחלים פי' דהיינו תכלת דכתב קרא בבגדי כהונה וכתב הר"י קורקוס ז"ל ונראה שלזה נתכוון רבינו במ"ש שהצמר שלהם הוא הראוי לבגדים ופירושו לבגדים שהכהן רגיל ללבוש דהיינו בגדי כהונה שאם כוונת רבינו לבגדים סתם הלא נוצה של עזים ראוי לבגדים.

**ומ"ש זכרים כנקבות** ג"ז שם במשנה מכר לו זכרים אבל לא נקבות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו.

**ומ"ש היה צמרן קשה וכו'** שם תנא דבי רבי ישמעאל (דף קל"ו):

## הלכה ו

**היה הצמר שלהן אדום וכו'**. הכי משמע שם במשנה.

**ומ"ש אבל אם גזז הצמר וצבעו וכו' עד אחר שלבנו**. משנה שם:

**התולש צמר רחלים בידו וכו'**. שם פלוגתא דרבי יוסי ורבנן ופסק כרבנן ומה שקשה על זה ממה שפסק בפ"ב ממתנות עניים נתבאר שם:

## הלכה ז

**ראשית הגז נוהג בכלאים ובכוי**. תוספתא פ"י דחולין:

**כתב** הראב"ד נ"ל לענין ראשית הגז וכו'.

**ומ"ש ובטרפה** בפרק ראשית הגז (חולין דף קל"ו:) פריך וליתני חומר בראשית הגז שנוהג בטריפות מה שאין כן במתנות אמר רבינא הא מני רבי שמעון היא דתניא ר"ש פוטר את הטריפות מראשית הגז מ"ט דר"ש וכו' ומסקינן דיליף צאן צאן ממעשר וכתב הר"ן וכיון דשקלינן וטרינן טובא עליה דר"ש ומתניתין אתיא כוותיה היה ראוי לפסוק כמותו והרי"ף שהביא משנתנו כצורתה דאתיא כר"ש לפום מאי דאמרינן בגמרא משמע דהכי ס"ל אלא שראיתי להרמב"ם שכתב ראשית הגז נוהג בטרפה ולא ידעתי למה דכיון דמתני' אתיא כר"ש אפילו פליגי רבנן עליה בברייתא היה ראוי לפסוק כסתם משנתנו אבל אפשר שהוא סובר דרבינא דאמר הא מני ר"ש היא לאו למימרא דס"ל דתנא דמתניתין נקיט כר"ש אלא הכי קאמר משום דפלוגתא דר"ש ורבנן היא לא תנא ליה לפי שלא רצה להכניס עצמו במחלוקת וכיון דמתניתין לא מוכחא בהא מידי ודאמרינן מני ר"ש היא מוכח דרבנן פליגי עליה נקטינן ככללין דיחיד ורבים הלכה כרבים ובפ' יוצא דופן נמי משמע דגמרא הכי ס"ל דטרפה חייבת בראשית הגז דאמרינן עלה דמתניתין דתנן כל שחייב במעשרות מיטמא טומאת אוכלים אע"ג דאיכא מידי שחייב במעשרות ואינו מיטמא טומאת אוכלים דהיינו הפרט ולא המין ואמרינן עלה הנ"מ דקתני סיפא כל שחייב בראשית הגז חייב במתנות ואם איתא כלומר דכל קתני ולא מין דוקא הא איכא טרפה דחייבת בראשית הגז ואינה חייבת במתנות דאע"ג דרבינא דחי התם ואמר ר"ש היא דתנן ר"ש פוטר את הטריפה מראשית הגז כדקאמר הכא אפילו הכי משמע דגמרא הכי ס"ל דטריפה חייבת בראשית הגז וההיא דרבינא דהתם דחייה בעלמא היא דמסקנא הכי סלקא התם דמין קתני זה נראה לי בטעמו של הרמב"ם ז"ל עכ"ל:

**אבל הגוזז את המתה פטור**. תוספתא ר"פ ראשית הגז וטעמא משום דלא גז מיקרי ולא צאן מיקרי:

## הלכה ח

**המפריש ראשית הגז ואבד וכו'**. תוספתא פרק ראשית הגז וטעמא משום דכתיב ביה נתינה לא מיפטר עד שיתן לו:

**האומר כל גיזותי ראשית דבריו קיימים**. בפ' ראשית הגז (חולין דף קל"ז) אמרינן דלרבי אלעאי ראשית הגז אינו נוהג אלא בארץ משום דיליף נתינה נתינה מתרומה וכו' אי מה תרומה בעינן ראשית ששיריה ניכרים אף ראשית הגז כן אין והתניא האומר כל גרני תרומה וכל עיסתי חלה לא אמר כלום הא כל גיזי ראשית דבריו קיימים ותניא אידך לא אמר כלום אלא לאו ש"מ הא רבי אלעאי הא רבנן ויש לתמוה שמאחר שרבינו פסק כר' אלעאי דאין ראשית הגז נוהג אלא בארץ הוה ליה לפסוק שהאומר כל גיזותי ראשית לא אמר כלום ובסמוך יתבאר:

## הלכה ט

**הלוקח גז צאנו של עכו"ם**. שם (דף קל"ה) איתמר גזז ומכר ראשונה (ראשונה) וכו' רב חסדא אמר חייב דהא גזז רבי נתן בר הושעיא אמר פטור בעידנא דקא מלא שיעורא בעינן צאנך וליכא תנן הלוקח גז צאנו של עכו"ם פטור מראשית הגז הא צאנו לגזוז חייב אמאי כל חד וחד בתר גיזה נפקא ליה מרשותיה תרגמה רב חסדא אליבא דר' נתן בר הושעיא כגון שהקנן לו כל ל' יום ומאחר שרבינו פסק כרב חסדא מהטעם שאכתוב ממילא קים ליה מתניתין כפשטא ומפרש רבינו דהלוקח גז צאנו של עכו"ם היינו שלקח ממנו אחר שגזזן וצאנו לגזוז היינו שלקח הצאן לגיזתן וגזזן הישראל ואם לקח הגיזה קודם גזיזה שיגזוז אותה המוכר ה"ז נקרא גז צאנו של עכו"ם אחר שגזזן העכו"ם ורש"י והר"ן פירשו בע"א:

## הלכה י

**הלוקח גז צאנו של חבירו וכו'**. משנה וגמרא שם:

## הלכה יא

**היו שני מיני גיזה וכו'**. משנה שם. ודע דבגמרא (דף קל"ו) על הא דאמר ר' אלעאי אין ראשית הגז נוהג אלא בארץ משום דיליף נתינה נתינה מתרומה אמרינן אי מה תרומה מחדש על הישן לא אף ראשית הגז מחדש על הישן לא אין והתניא היו לו שתי רחלות גזז והניח גזז והניח שנים ושלשה שנים אין מצטרפות הא חמש מצטרפות והתניא אין מצטרפות ופירש"י אם היו לו ה' צאן וגזז השתים בשנה זו וג' בשנה שנייה דהשתא איכא

גיזין של ה' צאן מצטרפות ואע"ג דחדש וישן הוא והתניא אידך דאפילו ה' אין מצטרפות וכו' אלא שמע מינה הא רבי אלעאי הא רבנן ותו פריך אי מה תרומה גדל בחיוב חייב גדל בפיטור פטור אף ראשית הגז נמי גדל בחיוב חייב גדל בפיטור פטור וכו' וכ"ת הכי נמי והא תנן הלוקח גז צאנו של עכו"ם פטור מראשית הגז הא צאנו לגזוז חייב מתניתין דלא כר' אלעאי אי מה תרומה ממין על שאינו מינו לא אף ראשית הגז [ממין על שאינו מינו לא וכו'] אין והא תנן היו לו שני מינים שחופות ולבנות מכר לו שחופות אבל לא לבנות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו אלא מעתה סיפא דקתני זכרים אבל לא נקבות זה נותן לעצמו וזה נותן לעצמו הכי נמי משום דתרי מיני נינהו אלא עצה טובה קמ"ל דליתיב ליה מהאי דרכיך ומהאי דאשון הכא נמי עצה טובה קמ"ל דליתיב ליה מתרוייהו הא אוקימנא למתניתין דלא כרבי אלעאי. ומעתה יש לתמוה על מה שנראה מדברי רבינו בזכרים ונקבות מדין שני מינים נגעו בה וכבר נתבאר בגמרא שכתבתי דלית בה אלא משום עצה טובה וכן יש לתמוה שמאחר שפסק כרבי אלעאי דאין ראשית הגז נוהג אלא בארץ למה פסק דלא כוותיה באומר כל גיזותי ראשית כמו שכתבתי בסמוך. ומ"ש הר"ן בזה אינו עולה לדעת רבינו שמה שהתיר להפריש מן החדש על הישן הוי תיובתיה ומה שנ"ל שאפשר לומר בזה לדעת רבינו הוא דמשמע ליה ז"ל דלא אלים האי מנהגא דנהוג עלמא כרבי אלעאי לענין דאינו נוהג אלא בארץ למידחי כל הני סתמי דאתו כרבנן ומסתיין דננקוט כוותיה במאי דנהוג כוותיה לחוד והבו דלא לוסיף עלה הוא ובענין ההוא דזכרים ונקבות יש לומר דלישנא דמתני' נקט כמנהגו ומה שיתפרש במתני' יתפרש בדבריו ועי"ל דה"מ למימר ליה אה"נ דזכרים ונקבות תרי מיני נינהו וכפשטא דמתני' דלא גרעי מתאנים שחורות ולבנות דחשיב התם תרי מיני לענין תרומה אלא דאהדר ליה לפום שיטתיה. ובספרי רבינו כתוב זה נותן לעצמו על מה שמכר והוא ט"ס וצריך למחוק תיבת שמכר ולכתוב במקומה ששייר:

## הלכה יב

**גר שנתגייר והיו לו גיזות וכו'**. בס"פ הזרוע (חולין דף קל"ד) ח' ספיקות נאמרו בגר ד' מהם לפיטור וחד מינייהו ראשית הגז:

## הלכה יג

**כמה צאן יהיה לו ויהיו חייבות בראשית הגז אין פחות מחמש**. משנה פרק ראשית הגז (חולין דף קל"ה) וכב"ה ואע"ג דאמרינן בגמרא (דף קל"ז) שקילס רבי סברת ר"י דאמר ד' ראה רבינו לסמוך יותר על ב"ה דמתניתין וכ"כ הרב ר' יצחק אלפס בשם בה"ג ומר חפץ גאון.

**ומ"ש והוא שיהיה בגיזה שלהן אין פחות ממשקל ס' סלע ותהיה גיזת כל אחת מחמשתן אין פחות ממשקל י"ב סלע וכו' עד מראשית הגז**. שם בגמרא פלוגתא ופסק רבינו כמ"ד הכי דרבים נינהו וכן נראה שהוא דעת הרי"ף. ופסק נמי כרב דאמר מחומשות דליכא מאן דפליג עליה בהא:

## הלכה יד

**השותפין חייבים בראשית הגז**. בריש פרק ראשית הגז (חולין דף קל"ה:) (ותוספתא שם):

**ומ"ש והוא שיהיה בחלק כ"א מהן כשיעור וכו'**. נראה שהוא מדין חלה בנשים שנתנו לנחתום לעשות להן שאור וצ"ע:

## הלכה טו

**ראשית הגז מצותה בתחלה וכו'**. תוספתא פרק ראשית הגז:

**היו לו חמש צאן וגזז אחת מהן בלבד וכו'**. כבר כתבתי בפרק זה פלוגתא דרב חסדא ורב נתן בר הושעיא ופסק כרב חסדא משום דהוא מארי דגמרא טפי ועוד דמתניתין אתיא ליה כפשטה ואע"ג דרב חסדא גופיה תרגמה למתניתין אליבא דרב נתן שינויא הוא ולא סמכינן עליה ודברי רבינו בפירוש מחלוקת זה מוחלק מפירוש רש"י וצריך ליישב פירוש זה מאי דמותיב עלה גמרא מהלוקח גז צאנו של עכו"ם.

**ומ"ש רבינו ויש לו להפריש מן החדש על הישן וכו'**. כבר נתבאר:

## הלכה טז

**מי שהיו לו גיזות הרבה וכו'**. משנה שם וכמה הוא נותן לו משקל ה' סלעים ביהודה שהם עשר בגליל ואוקמוה בגמרא בישראל שיש לו גיזין הרבה וכו'.

**ומ"ש מלובן וכו' עד כדי מתנה המועלת**. משנה וגמרא שם:

## הלכה יז

**ראשית הגז חולין לכל דבר וכו'**. פ' הזרוע (חולין דף קל"א:) כל דבר שאינו בקדושה כגון הזרוע וכו' ובפרק בא סימן (נדה דף נ"א:) השוה מתנות וראשית הגז:

# פרק יא

## הלכה ב

(א-ב) **מצות עשה לפדות כל איש וכו' ואין האשה חייבת וכו'**. בפרק קמא דקידושין (דף כ"ט:):

**עבר האב ולא פדהו וכו'**. שם:

## הלכה ג
**היה הוא לפדות וכו'**. שם (דף מ"ט) ובפ' יש בכור:

## הלכה ד
**היה בנו לפדות וכו'**. בפ"ק דקידושין וכתנא קמא:

## הלכה ה
**הפודה את בנו מברך וכו'**. **ומ"ש וחוזר ומברך שהחיינו**. בסוף פסחים (דף קכ"א):

## הלכה ו
**מצוה זו נוהגת בכ"מ**. בספ"ק דקידושין (דף ל"ז) אמרינן דכל מצוה שהיא חובת הגוף נוהגת בין בארץ בין בח"ל.
**ומ"ש ובכל זמן: ובכמה פודהו וכו' בין בשוה כסף מן המטלטלין שגופן ממון וכו' עד אינו פדוי**. משנה וגמ' פ' יש בכור (בכורות דף נ':):

## הלכה ז
**כתב לכהן וכו'**. משנה שם:
**נתן לו כלי וכו'**. בפרקא קמא דקידושין (דף ח') תניא עגל זה לפדיון בני טלית זו לפדיון בני לא אמר כלום עגל זה בה' סלעים לפדיון בני טלית זו בה' סלעים לפדיון בני וכו' בנו פדוי [האי פדיון] ה"ד אילימא דלא שוי כל כמיניה אלא לאו אע"ג דשוי וכיון דלא קייצי לא לעולם דלא שוי וכגון דקביל כהן עילויה כי הא דרב כהנא שקל סודרא מבי פדיון הבן אמר ליה לדידי חזי לי ה' סלעים אמר רב אשי לא אמרן אלא כגון רב כהנא דגברא רבה הוא (ולא אזיל בגילוי הראש) ומיבעיא ליה סודרא אירישיה אבל כ"ע לא כי הא דמר בר רב אשי זבן סודרא מאימיה דרבא מקובי שוה י' בי"ג וכתב הר"ן (דף תרכ"ג ע"ב) על הא דאמר רב אשי לא אמרן אלא כגון רב כהנא נראה דה"ה למי שדרכו להתייקר באי זה חפץ שנותן בו לפעמים דמים הללו דמהני דאי לא תימא הכי עגל זה בה' סלעים במה בנו פדוי [אלא ודאי כדאמרן] ומיהו משמע דבעינן שיהא דרכו להתייקר בכיוצא בזה עד כדי דמים הללו הא לאו הכי לא מצי אמר לדידי שוי לי אלא שיש לתמוה על הרמב"ם שכתב [בפי"א מה' בכורים] נתן לו כלי שאינו שוה בשוק חמש סלעים וקבלו הכהן בה' סלעים הרי בנו פדוי ולא חילק אם דרכו להתייקר בו אם לאו עכ"ל. ול"נ שסובר רבינו שכל שהוא שוה ה' סלעים לשום אדם אע"פ שלכהן זה אינו שוה כ"כ יכול לקבלו בה' סלעים והא דאמר רב אשי לא אמרן אלא כגון רב כהנא וכו' היינו לומר דאי לשום אדם אינו שוה ה' סלעים לא מהני מאי דאמר רב כהנא לדידי שוה לי ה' סלעים וה"פ לא אמרן אלא כגון סודרא דלרב כהנא ודכוותיה שוה לפעמים ה' סלעים אבל כ"ע כלומר מילתא

דלכ"ע לא שוי ה' סלעים כיון דלשום אדם בעולם לא שוה ה' סלעים לאו כל כמיניה וז"ש כלי שאינו שוה בשוק ה' סלעים כלומר בשוק אינו שוה כ"כ אבל לקצת בני אדם שוה ה' סלעים וקבלו הכהן בחמש סלעים בנו פדוי:

**נתן ה' סלעים לעשרה כהנים וכו'**. פרק יש בכור (בכורות דף נ"א:):

## הלכה ח

**רצה הכהן להחזיר לו הפדיון מחזיר וכו' עד יחזיר**. גם זה שם:

**וכן אם פירש ונתן לו וכו'**. בפירקא קמא דקידושין (דף ו':) ומסיים בה התם ואסור לעשות כן מפני שנראה ככהן המסייע בבית הגרנות ואיני יודע למה השמיטו רבינו:

## הלכה ט

**כהנים ולוים פטורים וכו'**. בריש בכורות (דף ד') ומשנה ריש פ"ב (דף י"ג):

## הלכה י

**ישראל הבא מן הכהנת ומן הלויה וכו'**. מסקנא דהלכתא בפרק הזרוע (חולין דף קל"ב):

## הלכה יא

**לויה המעוברת מעכו"ם בנה פטור וכו' וכהנת המעוברת מעכו"ם וכו'**. בפרק יש בכור (בכורות דף מ"ז):

## הלכה יב

**כהן שנולד לו בן חלל וכו' עד שהרי זכה האב בפדיונו**. שם:

## הלכה יג

**השפחה שנשתחררה וכותית שנתגיירה וכו'**. משנה שם (דף מ"ו) נתגיירה מעוברת [וילדה] נשתחררה מעוברת וילדה כו' בכור לכהן:

**ומ"ש אין ידוע אם קודם שנתגיירה ילדה וכו'**. פשוט הוא:

## הלכה יד

**הנכרית והשפחה שילדו וכו'**. שם במשנה וכת"ק.

**ומ"ש וכן הבא אחר הנפלים**. שם במשנה:

**כל נפל וכו' עד וחייב לפדות**. משנה שם (דף מ"ז:):

## הלכה טו

**חתך העובר במעיה וכו'**. שם במשנה (דף מ"ו) והיוצא מחותך הבא אחריו אינו בכור לכהן:

**בן שמנה חדשים שהוציא ראשו וכו' וכן בן תשעה שמת וכו'**. משנה שם.

**ומה שכתב ומשתצא פדחתו וכו'**. משנה בפרק המפלת (נדה דף כ"ח) ומייתי לה בבכורות (דף מ"ו:) פרק יש בכור:

## הלכה טז

**יוצא דופן והבא אחריו וכו'**. משנה בסוף פ"ב דבכורות (דף י"ט) וכרבי עקיבא:

## הלכה יז

**מאימתי יתחייב בפדיון וכו'**. פשוט במשנה פרק יש בכור (בכורות דף מ"ח):
**מת הבן בתוך שלשים יום ואפילו ביום שלשים וכו'**. משנה פרק יש בכור (בכורות דף מ"ט) וכת"ק.
**ומ"ש וכן אם נעשה טרפה**. בפ"ק דב"ק (דף י"א:) ודברי רבינו כפירוש התוספות.
**ומ"ש וכן אם הקדים ונתן לכהן וכו'**. משנה פרק יש בכור וכת"ק:

## הלכה יח

**מי שפדה בנו בתוך שלשים יום וכו'**. בפרק יש בכור (בכורות דף מ"ט) איתמר הפודה את בנו בתוך שלשים יום רב אמר פדוי ושמואל אמר אינו פדוי דכ"ע מעכשיו אין בנו פדוי וכו' לאחר ל' יום דאיתנהו למעות ודאי בנו פדוי כי פליגי לאחר ל' יום ונתעכלו המעות וכו' והלכתא כוותיה דשמואל וכו' תני תנא קמיה דרב יהודה הפודה את בנו בתוך ל' יום בנו פדוי א"ל שמואל אמר אין בנו פדוי ואת אמרת בנו פדוי ואף על גב דקי"ל [והלכה] כרב באיסורי וכשמואל בדיני הכא הלכתא כשמואל ולפי זה יש לתמוה למה פסק רבינו כרב וצ"ל שדעת רבינו כדעת הרא"ש (דף ס"ז ע"ד) שכתב ונראה שהלכה כרב דהך ברייתא מסייעא ליה ועוד דהלכתא כרב באיסורי ואע"ג דלכאורה רב יהודה כשמואל ס"ל מדמשבש לברייתא לאוקומה כשמואל מ"מ כיון דקי"ל הלכתא כרב באיסורי לא שבקינן האי כללא אף אי רב יהודה תלמידו פליג עליה וסבר כשמואל ומיהו תימה למה היה רב יהודה משבש האי תנא אם היה שונה כרב הילכך נראה לפרש דהאי תנא סתמא תנא בנו פדוי ולא פירש אם אמר מעכשיו או אם אמר לאחר שלשים יום וא"ל רב יהודה שמואל אמר אין בנו פדוי אף לאחר ל' יום אם נתעכלו המעות וגם לרב מעכשיו אין בנו פדוי ואת תני סתמא בנו פדוי מוטב שתשנה אין בנו פדוי ואתיא ככ"ע לרב בדאמר מעכשיו ולשמואל אף לאחר ל' יום אם נתעכלו המעות ולא יטעו בדבריך להקל עכ"ל. ואין ספק שלא היתה בנוסחת גמרא שלהם פסק הלכה בהדיא כשמואל כמו שהוא בנוסחא שלנו:

## הלכה יט

**מי שהוא ספק וכו'**. מתבאר מהדינים שיבאו בפרק זה:

**מת האב בתוך ל' יום וכו' עד שיודיעוהו שלא נפדה**. משנה פרק יש בכור (בכורות דף מ"ט) ומייתי לה בפרק השואל (דף ק"ב):

## הלכה כ

**מי שלא בכרה אשתו וכו' עד פטור שהמע"ה**. משנה שם (דף מ"ח):

**מת האב בין בתוך ל' בין אחר ל' יום וכו'**. הטור כתב על זה ואינו נראה כן בגמרא אלא אם מת האב תוך ל' יום אפילו לא חלקו פטורים ואם מת לאחר ל' יום אפילו חלקו חייבים עכ"ל. ורבינו בפירוש המשנה כתב כדברי הטור וכאן חזר בו ולכן אעתיק לשון המשנה והגמרא ומשם יתבאר. תנן פרק יש בכור (בכורות דף מ"ח) מי שלא בכרה אשתו וילדה שני זכרים מת האב והבנים קיימים ר"מ אומר אם נתנו עד שלא חלקו נתנו ואם לאו פטורים רבי יהודה אומר נתחייבו הנכסים ובגמרא דמת האב אימת אילימא דמית לאחר ל' יום בהא אמר ר"מ כי חלקו פטורין והא אישתעבדו להו נכסיה אלא דמית בתוך ל' יום מ"ש כי חלקו דאזיל לגבי האי ומדחי ליה ואזיל לגבי האי ומדחי ליה כי לא חלקו נמי ליזיל לגבי האי ולדחייה וליזיל לגבי האי ולדחייה וכו' אלא אמר רבא לעולם שמת לאחר ל' יום [ואי דאיכא נכסי טובא הכי נמי דשקיל] והב"ע דליכא אלא ה' סלעים ודכ"ע אית להו דרב אסי דאמר האחין שחלקו מחצה יורשים ומחצה לקוחות ודכ"ע מלוה הכתובה בתורה לאו ככתובה בשטר דמיא ודכ"ע אית להו דרב פפא דאמר מלוה ע"פ גובה מהיורשים ואינו גובה מהלקוחות והכא בחמש ולא חצי חמש קמיפלגי וכו' א"ה [רבי יהודה אומר] נתחייבו הנכסים נתחייב גברא מיבעי ליה ועוד תניא ר' יהודה אומר האחין שחלקו וכו' אלמא חמש ולא חצי חמש ס"ל אלא דכ"ע חמש ולא חצי חמש והכא בדרב אסי ורב פפא קא מיפלגי ואיכא דמתני לה אסיפא נתחייבו הנכסים אימת אילימא דמית לאחר ל' יום מכלל דר"מ סבר כי חלקו פטורים הא אישתעבדו להו נכסיה אלא בתוך ל' יום כי חלקו אמאי מחייב רבי יהודה ליזיל גבי האי ולדחייה ולגבי האי ולדחייה ואסיקנא כמו בלישנא קמא:

**והשתא** כיון דאוקמה רבא במת לאחר ל' יום משמע דבמת בתוך ל' יום מודה רבי יהודה דפטורים משום דאזיל גבי האי ודחי ליה וכו' וזהו טעמו של רבינו בפירוש המשנה ושל הטור. וטעמו של רבינו כאן נראה שהוא מדחזינן ללישנא קמא כי מתמה אמית בתוך שלשים יום ואמר ליזיל גבי האי ולדחייה וכו' לא מתמה אלא אדר"מ ולא אדר' יהודה משמע דלר' יהודה דאמר נתחייבו הנכסים ניחא ליה דלא מצי כל חד לדחוייה משום דאע"ג דמית תוך שלשים יום כשהגיע יום ל' חל החיוב על הנכסים ואע"ג דלישנא

בתרא מתמה אדרבי יהודה ואמר ליזיל לגבי האי ולדחייה וכו' פסק כלישנא קמא משום דמסתבר טעמיה:

## הלכה כא

**שתי נשיו שלא בכרו וכו' עד ואחריה זכר**. משנה שם (דף מ"ח):

## הלכה כה

(כד-כה) **שתי נשיו אחת בכרה וכו' עד וזו שבכרה ילדה זכר**. ג"ז משנה שם ויש טעות סופר בקצת ספרי רבינו בסוף בבא זו וה"ג מת האב ינתן מן הנכסים ה' סלעים, ופסק כר"י לגבי ר"מ:

## הלכה כו

**שתי נשים של ב' אנשים וכו' עד לפדות את עצמו**. ג"ז משנה שם:

## הלכה כז

**וכן מבכרת שלא שהתה וכו'**. תוספתא שם:

## הלכה כח

**ילדו שתי נקבות וזכר וכו'**. משנה פרק יש בכור:

## הלכה ל

(כט-ל) **שתי נשים של שני אנשים אחת בכרה וכו'**. פה יש חסרון בקצת ספרי רבינו מט"ס וה"ג שתי נשים של שני אנשים אחת בכרה ואחת לא בכרה וילדו ב' זכרים זה שלא בכרה אשתו נותן ה' סלעים לכהן. ילדו זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום. ילדו שני זכרים ונקבה זה שלא בכרה אשתו נותן חמשה סלעים שלא נפטר אלא בב' ספיקות. ודינים אלו עד אין כאן לכהן כלום. גם זה משנה שם:

**כתב** הראב"ד שתי נשים וכו' ילדו זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה אין כאן לכהן כלום א"א טעה בזה שזה חייב וכו':

**וכתב** עוד ילדו שני זכרים ונקבה זה שלא בכרה אשתו וכו' א"א כל זה שבוש אלא שניהם פטורים כמו שכתבתי למעלה עכ"ל. טעמו מפני שהוא גורס במתניתין דשתי נשיו אחת בכרה ואחת לא בכרה זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום ואינו גורס שני זכרים ונקבה וכן בשתי נשים של שני אנשים אחת בכרה ואחת לא בכרה גרסינן זכר ונקבה אין כאן לכהן כלום ובגמרא (דף מ"ט) תני רב הונא שני זכרים ונקבה אין כאן לכהן כלום ותנא דידן כיון דבשני אנשים משכחת לה באיש אחד ושתי נשים לא משכחת לה לא מתני ליה ופירש"י תני רב הונא גבי שתי נשים של ב' אנשים שלא בכרו וילדו שני זכרים ונקבה במחבוא אין כאן לכהן כלום ואע"ג דחד הוי בכור ממ"נ דאם האחת ילדה שני זכרים

הא' בכור ואם זכר ונקבה ילדה נמצאת חבירתה ילדה זכר לבדו והוא בכור ואפילו הכי הבן אינו חייב לפדות את עצמו דא"ל אין אני בכור אלא חבירי. באיש אחד ושתי נשים לא משכחת לה כיון דאיכא חד בכור יהיב ה' סלעים לכהן להכי לא תני ליה דכל הנך דתנא כאן אין כאן לכהן כלום שוים בין איש אחד ושתי נשיו בין בשתי נשים של שני אנשים עכ"ל. וע"פ הדברים האלה כתב הראב"ד טעה בזה וכתב עוד גבי שתי נשים של שני אנשים וילדו שני זכרים ונקבה זה שלא בכרה אשתו נותן חמשה סלעים א"א כל זה שבוש וכו'. הראב"ד בהרגישו קושיא דבאיש אחד ושתי נשיו נמי איכא לספוקי שמא אותה שלא בכרה ילדה נקבה לבד או נקבה ואח"כ זכר כתב דבאיש אחד אין ספק ספיקא פוטר אותו ואיני יודע טעם לזה. ורבינו גורס במשנה כגירסת הראב"ד ומפרש דהא דתני רב הונא ב' זכרים ונקבה אין כאן לכהן כלום אריישא קאי דוקא וגורס כיון דבאיש אחד ושתי נשיו משכחת לה ובשני אנשים לא משכחת לה לא מתני ליה ומפרש דבאיש אחד ושתי נשיו משכחת לה דאין כאן לכהן כלום משום דאיכא למימר זו שלא בכרה ילדה נקבה תחלה ואחריה זכר ובשני אנשים לא משכחת לה שלא יהא לכהן כלום ונתן טעם לדבר שלא נפטר אלא בשתי ספיקות ומ"מ דברי רבינו תמוהים מ"ש מאיש אחד ושתי נשיו שכתב בשני זכרים ונקבה שאין כאן לכהן כלום דהתם נמי אינו נפטר אלא בשני ספיקות דאם אותה שלא בכרה ילדה זכר בלבד חייב ואם היא ילדה הזכר והנקבה חייב אא"כ ילדה הנקבה תחלה ועוד הקשה עליו הטור שגם אינו מתחייב אלא בשני ספיקות שמא ילדה אשתו נקבה ואם ילדה זכר ונקבה פטור אא"כ יצא הזכר תחלה וכיון דאיכא למימר הכי והכי אין מוציאין מן הספק וצ"ע. והר"י קורקוס כתב שנ"ל שגירסת רבינו היפך מגירסא דידן והכי גריס ותנא דידן כיון דבאיש אחד ושתי נשים הוא דמשכחת לה בשני אנשים לא משכחת לה לא מתני ליה וה"פ באיש אחד ושתי נשים אחת בכרה ואחת לא בכרה והוא הדין שכתב למעלה ילדו זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה אין כאן לכהן כלום שאני אומר וכו' וקצת טעם י"ל כדברי דכשהוא איש אחד ואיש זה נולד לו נקבה בודאי ה"ז אומר נקבה זו לבד ילדה אותה שלא בכרה ואת"ל שילדה ג"כ אני אומר שילדה נקבה תחלה ואין זה דבר רחוק ולפיכך פטור כיון שיש לאיש זה אשה שבכרה במה לתלות הזכרים או הזכר גם יש לו נקבה לומר שזו היא פטרה רחם אותה שלא בכרה אבל בב' אנשים לא משכחת לה דכיון שזה לא בכרה אשתו ויש כאן ב' זכרים לפנינו ואין לזה אשה אחרת שבכרה לתלות אין פוטרין אותו בשיתלה באשת חבירו וזהו שאמרו בשני אנשים לא משכחת לה והוא הדין שהזכיר רבינו:

# פרק יב

## הלכה א

**מצות עשה לפדות וכו' ואם לא רצה לפדותו מ"ע לערפו וכו'**. כתב הראב"ד בחיי ראשי אין זה מן הפלפול וכו'. ורבינו סמך על פשטא דמשנה בפ' קמא דבכורות (דף י"ג) דקתני מצות פדייה קודמת למצות עריפה דאם לא כן לא היה התנא מוציא עבירה בלשון מצוה:

**ושתי מצות אלו נוהגות בכ"מ ובכל זמן**. בספ"ק דקידושין (דף ל"ז) אמרינן הרי תפילין ופטר חמור דכתיב בהו ביאה ונוהג בין בארץ בין בחו"ל:

**ומצות פדייה קודמת למצות עריפה**. משנה פ"ק דבכורות (דף י"ב):

## הלכה ב

**השה שפודין בו נותנו לכהן**. משנה שם.

**ומ"ש שנאמר כל פטר רחם וגו'** כך היא הגירסא הנכונה והוא בפ' קרח ומדכתיב יהיה לך יליף שהוא לכהן. וספרים שכתוב בהם שנאמר כל פטר חמור ט"ס הוא. ומה שסיים רבינו ואת בכור הבהמה הטמאה תפדה בהמה הטמאה האמורה כאן הוא החמור בלבד משום דמלישנא דקרא הוה משמע דבכל בכור בהמה טמאה נוהגת דין בכורה:

## הלכה ד

**פטר חמור אסור בהנאה וכו'**. בפ"ק דבכורות (דף ט':) פטר חמור אסור בהנאה דברי ר' יהודה ור"ש מתיר ואמרינן בגמרא (דף י"א) דפליגי בין בהנאת דמיו בין בהנאת גופו ומשמע התם דהלכה כר' יהודה:

**וכתב** הראב"ד אם דמיו אסורים וכו'. ואיני יודע מה קשה לו על דברי רבינו שהרי דבריו דברי הגמרא הם ואפשר שאינו תמה אלא על הגמרא:

**ואם מת קודם פדיון או שערפו יקבר וכו'**. משנה שם (דף י"ב:):

**לפיכך אם לא פדהו ונתן פטר החמור בעצמו לכהן וכו' עד בפניו**. ברייתא ומימרא ספ"ק דבכורות (דף י"א):

## הלכה ה

**הפריש פדיון פטר חמור וכו'**. משנה שם (דף י"ב:) המפריש פדיון פטר חמור ומת כלומר השה רבי אליעזר אומר חייב באחריותו וכו' וחכ"א אינו חייב באחריותו וכו' מת פטר חמור ר"א אומר יקבר ומותר בהנאתו של טלה וחכ"א אינו צריך להקבר וטלה לכהן ופירש"י אינו צריך להקבר דמעידנא דאפרשיה לטלה קם ליה ברשות כהן ופטר חמור פדוי וידוע דהלכה כחכמים ותנן תו התם (דף ט') גבי פדיון פטר חמור אם מת נהנים

בו ומוקי לה בגמרא (דף י"א:) דמת ביד בעלים ונהנה בו כהן סד"א כל כמה דלא מטא לידיה לא זכה ביה קמ"ל דמעידנא דאפרשיה ברשותא דכהן קאי:

## הלכה ו

**מאימתי חייב לפדותו וכו'**. בספ"ק דבכורות (דף י"ב:) תניא פטר חמור לאלתר ורמינהי אין בערכין וכו' ובפטר חמור פחות משלשים [יום] ומוסיפים עד עולם אמר ר"נ לומר שאם פדאו פדוי וכו' רב ששת אמר לומר שאינו עובר עליו ופירש"י לומר שאם פדאו פדוי הא דקתני לעיל פדיון פטר חמור לאלתר שאם פדאו לאלתר [פדוי] אבל עיקר מצות פדייה לא מקיים רב ששת אמר לעולם מצות פדיון לאלתר והא דקתני אין בערכין ובפטר חמור פחות משלשים [יום] שאינו עובר עליו עד שלשים יום מכאן ואילך עובר עכ"ל. וידוע דהלכה כרב ששת באיסורי.

**ומ"ש אין כאן אלא מצות עיכוב בלבד**. כלומר אין כאן דבר אחר אלא שנתעכב ולא למצוה והיינו עובר עליו דקאמר רב ששת:

## הלכה ז

**לא רצה לפדותו עורפו וכו'**. משנה שם (דף יג):

**ומ"ש ואין ממיתין אותו לא במקל וכו'**. ברייתא שם (דף י'):

## הלכה ח

**אין פודין לא בעגל וכו'**. משנה שם (דף י"ב):

## הלכה ט

**אין פודין בשה הדומה לאחר וכו'**. שם איבעיא להו מהו לפדות בנדמה כלומר בן רחל הדומה לעז ולא איפשיטא ופסק בה לכתחלה לחומרא ובדיעבד לקולא דכיון דספק הוא אין מחייבין אותו לחזור לפדותו כיון דאין בו קדושת הגוף:

**ופודין בבן פקועה**. שם פלוגתא דאמוראי ופסק כרב אשי דבתרא הוא:

**ואין פודין בפסולי המוקדשין וכו'**. שם בעיא דאיפשיטא:

## הלכה י

**פודין בשה בין זכרים וכו'**. משנה (שם דף ט'):

## הלכה יב

(**יא-יב**) **שה שלקחו מדמי שביעית וכו'**. גם זה [בעיא דאיפשיטא] שם (דף י"ב):

**אם אין לו שה לפדותו וכו'**. בפ"ק דבכורות (דף ט':) אמרינן דלרבי יהודה דסתם לן תנא כוותיה הקפידה תורה על פטר חמור לפדותו בשה ואקשינן ומי הקפידה והא רב נחמיה בריה דרב יוסף פריק ליה בשילקא בשוויו בשוויו לא קאמרי כי קאמרי שלא בשוויו

ומסיק (דף י"א) דטעמא דרבי יהודה משום דלא יהא חמור מן ההקדש ולא אמרה תורה בשה להחמיר עליו אלא להקל עליו תניא (דף י':) תפדה [אפילו] כל שהוא ופסק רב יוסף הלכתא הכי וכמה אמר רב יוסף אפילו פטרוזא בת דנקא אמר רבא אף אנן נמי תנינא וכו'. ופירש"י בשילקא עשבים שלוקות. חמור מן ההקדש שפודהו בכסף בשוויו. להחמיר עליו שלא יפדהו אלא בשה. אלא להקל עליו שאם פודהו בשה יכול לפדותו בפטרוזא. פטרוזא שה כחוש. ואמרינן בגמרא רבי יהודה נשיאה הוה ליה פטר חמור שדריה לקמיה דרבי טרפון אמר ליה כמה בעינא למיתב לכהן אמר ליה הרי אמרו עין יפה בסלע עין רעה בשקל בינונית ברגיא אמר רבא הלכתא ברגיא וכמה [ברגיא] תלתא זוזי וכו' קשיא הלכתא אהלכתא ל"ק כאן בבא לימלך כאן בעושה מעצמו ופירש"י קשיא הלכתא אהלכתא הכא אמרת הלכתא ברגיא ולעיל אמרת הלכה [כדברי חכמים] דאפילו בת דנקא. ויש לתמוה על רבינו למה לא חילק בין בא לימלך לעושה מעצמו כדמפליג גמרא וכ"כ עליו הראב"ד ז"ל א"א והשה עצמו צריך שישוה ג' זוזים וכו'. ועוד יש לדקדק בדברי רבינו שכתב לחלק בין אם היו דמי פטר חמור ג' זוזין או יותר לכשהם פחות מניין לו לחלק כן ושמא גירסא אחרת היתה לו בגמרא וצ"ע:

## הלכה יג

**הפודה פטר חמור של חבירו וכו'**. מימרא פירקא קמא דבכורות (דף י"א):

## הלכה יד

**כהנים ולוים פטורים וכו'**. משנה בריש בכורות (דף ד') ובריש פ"ב (דף י"ג):

## הלכה טו

**הלוקח עובר חמורו וכו'**. משנה בריש בכורות.

**ומ"ש ואין קונסין אותו על דבר זה**. שם בגמרא כל הני למה לי צריכי דאי תנא לוקח ה"א וכו' אבל מוכר דמפקע ליה מקדושה אימא ליקנסיה קמ"ל כלומר דלא נימא נחייביה בבכורה משום קנס:

**היה העכו"ם שותף וכו' עד הרי זה חייב**. פלוגתא דאמוראי בריש בכורות (דף ג') ופסק כרב הונא דאמר אפילו אזנו בין באם בין בעובר דר' יוחנן קאי כוותיה דאמר אפילו מום קל. וכתב הטור על דברי רבינו ואיני יודע למה כתב היה לו באחד משניהם אבר אחד דהוא הדין נמי אפילו אין לו אלא כל שהוא ביד או ברגל פטור שאין צריך שיהיה לו כל האבר עכ"ל. וי"ל דס"ל לרבינו דכשיש לעכו"ם שותפות בכל הבהמה אפילו אחד מאלף שותף מיקרי ופוטר אבל כשאין לו שותפות אלא באבר אחד על זה אמרו בגמרא וכמה תהיה שותפות העכו"ם ותהא פטורה מן הבכורה ואמר רב הונא אפילו אזנו ומשמע דכל

אזנו קאמר מדאתקיף ליה ר"נ לימא ליה שקול אזנך וזיל ופסק כרבי יוחנן דאמר אפילו מום קל ופירש"י אפילו אין לעכו"ם שותפות אלא באזנה שאם היה נוטל חלקו אינה לא נבלה ולא טרפה אלא מום קל בעלמא פטורה מן הבכורה וא"ת היכי משכחת לה שיחתוך שום אבר ולא תהיה בעלת מום שכתב בהיה לו אבר אחד אם אפשר שיחתך ולא תהיה בעלת מום וי"ל דמשכחת לה שהיה יתר כמין אצבע בידיו או ברגליו ואין בו עצם שאם חתכו כשר:

**וכן המקבל חמור מן העכו"ם וכו' או עכו"ם שקיבל מישראל וכו'**. משנה בריש בכורות:

## הלכה טז

**גר שנתגייר וכו'**. פרק הזרוע (חולין דף קל"ד) גבי ח' ספיקות נאמרו בגר ארבעה לפיטור וחד מינייהו פטר חמור פירוש לענין ממון ומיהו כיון דקי"ל ספק איסור לחומרא צריך לפדותו להפקיע איסורו שאסור בהנאה והפדיון מעכבו לעצמו דהמע"ה:

## הלכה יז

**עכו"ם שהפריש פטר חמור וכו'**. מנחות פ' ר' ישמעאל (מנחות דף ס"ז):

## הלכה יח

**פרה שילדה כמין חמור וכו'**. משנה פירקא קמא דבכורות (דף ה':).

**ומה שכתב ואם יש בו מקצת סימני חמור חייב בבכורה**. שם בעיא דאיפשיטא באת"ל ופסק באת"ל כמנהגו:

## הלכה כ

(יט-כ) **חמורו שלא בכרה וכו'**. משנה פרק קמא דבכורות (דף ט') חמורו שלא בכרה וילדה שני זכרים נותן טלה אחד לכהן זכר ונקבה מפריש טלה אחד לעצמו שתי חמוריו שלא בכרו וילדו שני זכרים נותן שני טלאים לכהן זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה נותן טלה אחד לכהן שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות אין [כאן] לכהן כלום אחת בכרה ואחת שלא בכרה וילדו שני זכרים נותן טלה אחד לכהן זכר ונקבה מפריש טלה אחד לעצמו. ובגמרא (דף ט':) מפריש טלה לעצמו וכיון דלעצמו הוא למה ליה לאפרושי לאפקועי לאיסוריה מיניה:

## הלכה כא

כתב הראב"ד ילדו שתי נקבות וכו' עד ואינו צריך להפריש טלה לעצמו. א"א יש כאן שבושים והספיקות שמא הזכר יצא אחרי הנקבה עכ"ל. נראה שטעמו מפני שהוא סובר כדברי רש"י והתוספות שסוברים דכל היכא דקתני בענין פטר חמור אין כאן לכהן כלום מפריש טלה לאפקועי איסוריה והוא לעצמו ורבינו כתב דבשתי נקבות וזכר או שני

זכרים ושתי נקבות אינו צריך להפריש טלה לעצמו וזה אצל הראב"ד שיבוש משום דכיון דלא מפסיד מידי למה לא יתקן בהפרשת טלה וכתב שיש כאן שיבושים משום דמשמע מדברי רבינו דבזכר ונקבה או שני זכרים ונקבה מפריש טלה לעצמו אע"פ שלא הוזכרה במשנה וגם הוא זכרונו לברכה לא הזכירו שהרי לא מיעט אלא שתי נקבות וזכר או שני זכרים ושתי נקבות וזה בעיני הראב"ד שיבוש לחלק במה ששנו אין כאן לכהן כלום בין זה לזה שבזה מפריש טלה לעצמו ובזה אינו צריך להפריש ולדעת רבינו י"ל דשאני ב' זכרים ונקבה דמתוך שהוא צריך לעשות בהם מעשה ליתן טלה אחד לכהן אמרינן ליה דיפריש טלה אע"ג דתרי ספיקי הוא אבל בב' נקבות וזכר או ב' זכרים וב' נקבות כיון דאינו צריך לעשות מעשה ליתן שום טלה לכהן לא אמרינן שיפריש טלה לעצמו מאחר דתרי ספיקי הוא. ומ"ש והספיקות שמא הזכר יצא אחר הנקבה טעמו להשיג על רבינו למה כתב שיש כאן ספיקות הרבה שהכל נכלל בספק אחד שהוא שמא הזכר יצא אחר הנקבה:

## הלכה כב

**וכן הלוקח חמור מן העכו"ם ואין ידוע אם בכרה וכו'**:

## הלכה כג

**מי שהיו לו עשרה טלאים וכו' עד סוף הפרק**. בפרק קמא דבכורות עלה י"א: